

แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ

การป้องกันปัญหามลพิษอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรม

ปัญหามลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมถือว่าเป็นปัญหาหนึ่งในปัจจุบันที่สร้างความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศน์ หรือต่อมนุษย์อย่างมากมาย และส่งผลกระทบต่อสังคมในทุกขณะ ด้วยเหตุที่รัฐได้มีนโยบายมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญก้าวหน้าเพื่อกำหนดทิศทางที่ดี ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยภาคโรงงานอุตสาหกรรมเป็นภาคนำอันจะนำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนานั้นคือ ภาคโรงงานอุตสาหกรรมจะส่งผลการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจให้รัฐเห็น รัฐเชื่อว่าการให้โรงงานอุตสาหกรรมเป็นภาคนำจะทำให้การพัฒนาประเทศเกิดขึ้น ในช่วงที่ผ่านมารัฐได้ให้ความสำคัญเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก แนวทางดังกล่าวเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับประเทศที่ต้องการพัฒนาเช่นประเทศไทย อย่างไรก็ตาม ผลพวงของพัฒนาประเทศที่ให้อุตสาหกรรมเป็นภาคนำดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่า ภาคอุตสาหกรรมจะมีโรงงานเป็นหัวใจของการผลิตสิ่งต่างๆ เพื่อสนองความต้องการหรือตามนโยบายที่รัฐต้องการ หรือเพื่อให้ประชาชนภายในรัฐได้รับความสะดวกสบาย ยังมีสิ่งตามมาจากการพัฒนาแต่เป็นภัยอันตรายที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต สุขภาพ ร่างกายหรือทรัพย์สิน นั่นคือ ปัญหาสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นเรื่องที่มีให้เห็นในคุณค่าหรือให้ความสำคัญต่อสิ่งดังกล่าว ดังนั้น ในอดีตที่ผ่านมากิจกรรมที่มาจากโรงงานอุตสาหกรรมไม่สร้างปัญหามากนักอันเนื่องมาจาก การใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อป้อนเข้าสู่กระบวนการผลิตมีไม่มากเนื่องจากความต้องการบริโภคอุปโภคยังอยู่ในระดับต่ำ นโยบายที่มาจากรัฐที่จะคุ้มครองดูแลรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมจึงไม่ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรม

ต่อมาเมื่อรัฐได้เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจมากขึ้นทำให้ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเนื่องจากความเจริญเติบโตของบ้านเมืองอันเนื่องจากระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป ความต้องการประชาชนเนื่องจากมีปริมาณประชากรมากขึ้นเกิดวิกฤตสิ่งแวดล้อม ปัญหาคือทำหน้าที่ย่อยสลายในระบบนิเวศน์ ไม่สามารถย่อยสลายสารประกอบอันตรายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมลพิษมีปริมาณมากอีกทั้งเกิดความล้มเหลวในการจัดการพฤติกรรมของปัจเจกชนในการบริโภคอุปโภคการใช้ทรัพยากรธรรมชาติหรือการใช้สารเคมีอันตราย

เพื่อป้อนเข้าสู่กระบวนการอุตสาหกรรมเป็นไปอย่างฟุ่มเฟือยไว้ทิศทางการขาดเทคโนโลยีเข้าไปจัดการกับปัญหามลพิษ ตลอดจนปัญหาของจิตสำนึกของผู้ประกอบกิจการมุ่งเฉพาะผลกำไรโดยมิให้ความสำคัญต่อสิ่งที่สูญเสียไปนั่นคือ คุณค่าของสิ่งแวดล้อม ปัญหามลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมได้สร้างความเสียหายต่อรัฐและเอกชนดังที่ได้ยกเป็นอุทากาหรณ์มาแล้ว เป็นกรณีตัวอย่างที่รัฐต้องมากทบทวนแนวนโยบายในการจัดการกับปัญหาดังกล่าว

แม้จะมีการกำหนดแนวนโยบายในการแก้ปัญหามลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม โดยเฉพาะในส่วนของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2524-2529) หรือฉบับที่ 6 (2530-2534) ก็ตาม แต่จะเห็นได้ว่าปัญหาของมลพิษที่เกิดจากกิจกรรมอุตสาหกรรมภายในประเทศก็ดี หรือจากแนวโน้มที่กลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วได้ระบายเอาโรงงานอุตสาหกรรมบางประเภทที่เป็นอันตรายมาสู่ประเทศไทยมากขึ้น ปัญหาที่สะสมตัวมาเป็นเวลานานแล้วก็ยังไม่ได้รับการป้องกันและแก้ไขอย่างจริงจัง กลับทว้ความเสียหายต่อระบบสิ่งแวดล้อมและเป็นอันตรายต่อชีวิต สุขภาพ อนามัยของประชาชนมากขึ้นทุกขณะ เมื่อปัญหาดังกล่าวได้เกิดขึ้นและเริ่มรุนแรงมากขึ้น รัฐได้พยายามหาวิธีการหรือมาตรการกลไกของรัฐที่มีอยู่เพื่อจัดการกับปัญหาที่สร้างความเสื่อมโทรมต่อสิ่งแวดล้อม อันเนื่องจากว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมหากเกิดขึ้นย่อมส่งผลต่อสุขภาพอนามัยประชาชนซึ่งหากประชาชนได้รับผลกระทบไม่ว่าชีวิตร่างกาย สุขภาพที่ดีแล้วก็ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาด้านอื่นๆ ของประเทศได้เช่นเดียวกัน เพื่อมิให้ปัญหาเกิดขึ้นอีกต่อไปพร้อมกับมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องมีประสิทธิภาพ เพื่อการกินคืออยู่ดีของประชาชน มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์โดยมีการวางแผนทั้งระยะสั้น และระยะยาว โดยเฉพาะมาตรการทางกฎหมายน่าจะเป็นกลไกอย่างหนึ่งในการดูแลสิ่งแวดล้อม¹ และเป็นกรอบกติกาให้รัฐดำเนินภารกิจกรมต่างๆ ให้บรรลุตามที่ต้องการต่อไป

¹ สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, "การพิทักษ์สิ่งแวดล้อมโดยพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535," จุลสารสภาวะแวดล้อม, ฉบับที่ 5, 2537, : 18.

ดังนั้น ต่อกรณีความเสียหายที่เกิดขึ้นสิ่งแวดล้อมที่ชายขอบเขตอย่างรวดเร็วจนทำให้สภาวะแวดล้อมโลกต้องตกอยู่ในภาวะวิกฤติอย่างไร้พรมแดน อันเป็นผลโดยตรงให้นานาประเทศต่างต้องหันมาให้ความสำคัญต่อการยับยั้งแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อป้องกันมิให้ปัญหาเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งล้วนกลายเป็นมูลเหตุจูงใจให้รัฐต้องคิดค้นเสาะหามาตรการมากมายต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นระเบียบหรือกฎหมายอันเป็นการใช้อำนาจหรือสิทธิปัจเจกชนในการใช้หรือบริโภคทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม และเครื่องมือที่จะนำมาใช้รองรับกับปัญหาที่ต้องเผชิญหน้าอยู่ในทุกวันนี้ เพื่อระวังยับยั้งการทำลายระบบสิ่งแวดล้อมมิให้ทรุดโทรมสึกหรอลงไปมากกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้

การศึกษาถึงแนวความคิดและมูลเหตุจูงใจที่ถูกจัดเป็นกรอบความคิดประการหนึ่งไม่ว่าจะเป็นแนวความคิดในเรื่องการใช้อำนาจรัฐ แนวความคิดการป้องกันปรามล่วงหน้าไว้ก่อน หรือทฤษฎีการป้องกันสังคมก็ดี เหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้การบังคับใช้แนวนโยบายและกฎหมายต่างๆ ที่รัฐได้ตราใช้บังคับดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมกับบุคคลที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นรัฐ องค์กรของรัฐ ผู้ประกอบกิจการหรือต่อประชาชนที่อยู่ในสังคมได้รับผลประโยชน์จากการจัดการที่ลึของรัฐ ในส่วนของการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้จะได้กล่าวถึงแนวความคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการใช้อำนาจรัฐดังกล่าวเป็นลำดับดังต่อไปนี้

2.1 หลักสิทธิในสิ่งแวดล้อม (Environmental Right Principle)²

จากแนวความคิดในเรื่องสิทธิมนุษยชน ถือได้ว่าเป็นสิทธิของมนุษย์ทุกคนควรมี

² สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และคณะ, "การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งกองทุนทดแทนความเสียหายต่อสุขภาพจากมลพิษ," หน้า 91-96.

และได้รับการรับรองคุ้มครองจากรัฐ และที่ผ่านมาสิทธิดังกล่าวได้รับการรับรองจากกบฏบัตรสหประชาชาติโดยให้ความเชื่อมั่นว่า มนุษย์มีคุณค่าและทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันตามหลักนิติธรรมปรากฏตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Rights) ซึ่งเป็นแนวทางให้รัฐในโลกนำไปปฏิบัติเป็นกฎหมายให้การรับรองตามรัฐเองต่างให้การยอมรับในสิทธิดังกล่าวซึ่งจะก่อให้เกิดอำนาจและมีหน้าที่ต่อกัน และในเรื่องของสิทธิสิ่งแวดล้อมก็เช่นเดียวกัน โดยจะมีลักษณะแนวความคิดเหมือนหรือเป็นเช่นเดียวกับสิทธิมนุษยชนกล่าวคือ จะเป็นสิทธิพื้นฐานที่ทุกคนพึงมีและเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ โดยมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมจะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน มนุษย์จึงควรมีสิทธิในสิ่งแวดล้อมซึ่งรัฐสมควรให้การรับรองเพื่อจะก่อให้เกิดอำนาจและหน้าที่ต่อกัน แต่อย่างไรก็ตามแม้จะยังไม่มียุทธศาสตร์ให้การรับรองอันหมายความว่าบุคคลใดจะกล่าวอ้างมิได้ก็ตาม หากแต่สิทธิในสิ่งแวดล้อมก็ยังมีผู้ใช้สิทธิดังกล่าวจะหาหรือหมดไป เพียงแต่ว่า สิทธินั้นไม่ก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องรวมทั้งภาครัฐ เพราะฉะนั้นหากมีกฎหมายบัญญัติระบุถึงสิทธิในสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจนแล้ว ย่อมจะก่อให้เกิดบุคคลมีสิทธิที่จะหวงแหนหวงกันและมีให้บุคคลอื่นมาละเมิดสิทธินั้นได้

อย่างไรก็ตามการพิจารณาถึงสิทธิในสิ่งแวดล้อม ก่อนอื่นจะต้องทราบถึงความหมายของคำว่า "สิทธิ" ซึ่งในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายไว้ว่า "อำนาจที่จะกระทำการใดๆ ได้อย่างอิสระโดยได้รับการรับรองจากกฎหมาย" และคำว่า "สิ่งแวดล้อม" หมายถึง "สิ่งต่างๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพ และชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และสิ่งที่มีมนุษย์ได้ทำขึ้น" โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ได้ให้ความหมายตนเองไว้ว่า "สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์ซึ่งเกิดขึ้นตามธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์ได้ทำขึ้น" ดังนั้นจากความหมายดังกล่าวนี้ อาจสรุปได้ว่าสิทธิในสิ่งแวดล้อมนั้น ถ้าจะให้ผลบังคับใช้ได้จะต้องเป็นสิทธิที่ได้รับการตราไว้เป็นกฎหมาย จึงจะมีผลให้เกิดการเรียกร้องสิทธิที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ทั้งนี้เนื่องจากสิทธิในสิ่งแวดล้อมหมายถึง สิทธิที่กฎหมายให้ไว้เพื่อเรียกร้องมิให้มีการทำลายสิ่งแวดล้อม เมื่อพิจารณาถึงในเรื่องสิ่งแวดล้อมนั้นได้ถูกหยิบยกเป็นข้อ

พิจารณา และเป็นหลักการในหลายประเทศซึ่งต่างได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ปัญหาว่าสิทธิสิ่งแวดล้อมสมควรจะได้รับการรับรองตามกฎหมายเช่นเดียวกับสิทธิอื่นๆ เช่น สิทธิในชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิทางการเมือง เป็นต้นหรือไม่

ปัจจุบันสิ่งแวดล้อมถือได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ เมื่อสิ่งแวดล้อมได้รับผลกระทบจากการทำลายโดยมนุษย์จนสถานการณ์รุนแรงมากขึ้นทุกขณะกรณีตัวอย่าง ป่าไม้ถูกตัดฟันจนร่อยหรอ มลพิษถูกปล่อยออกมาสู่บรรยากาศ สู่บรรดาแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่นน้ำในแม่น้ำลำคลองในทะเลมหาสมุทร ออกมาบนพื้นดินแล้วลงสู่แหล่งน้ำใต้ดิน การปล่อยมลพิษดังกล่าวก็ดี ป่าไม้ถูกทำลายก็ดีได้สร้างผลกระทบร้ายแรงต่อสิ่งแวดล้อมอันเป็นสิ่งสำคัญต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ ทำให้มนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข ทุกคนพยายามแสวงหาวิธีการทุกวิถีทางมาป้องกันสิทธิต่างๆ ของตนมิให้ได้รับความเสียหายจากผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

สถานการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้ ส่งผลให้มนุษย์เกิดความรู้สึกรักและหวงแหนในสิ่งแวดล้อมตนเอง จึงมีแนวความคิดว่าสิ่งแวดล้อมน่าจะเป็นสมบัติของทุกๆ คน มนุษย์ทุกคนจึงน่าจะมีสิทธิที่จะปกป้องรักษาให้สภาพแวดล้อมของโลกดำรงอยู่เพื่อมวลมนุษยชาติตลอดไป ดังนั้นแนวความคิดในสิทธิสิ่งแวดล้อมจึงเกิดจากหลักเกณฑ์ที่ว่าสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตมนุษย์ทุกชีวิต ต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ทุกคน ทุกคนเป็นผู้ทรงสิทธิที่จะสงวนรักษาและควบคุมคุณภาพของสิ่งแวดล้อม เมื่อสิทธิสิ่งแวดล้อมถูกคุกคามเนื่องจากปัญหาใดก็ตาม โดยเฉพาะปัญหามลพิษก็สามารถบังคับการตามวัตถุประสงค์แห่งสิทธินี้ได้ โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงว่าได้เกิดความเสียหายหรือภัยอันตรายขึ้นกับชีวิต ทรัพย์สินและสุขภาพอนามัยของผู้นั้นมากน้อยเพียงใดหรือไม่³

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 91-92.

อย่างไรก็ดี หลักการในสิทธิสิ่งแวดล้อมดังกล่าวยังคงเป็นเพียงแนวความคิดซึ่งเป็นนามธรรมเท่านั้น ซึ่งนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่างได้พยายามเรียกร้องให้ได้รับการรับรองคุ้มครองตามกฎหมายเช่นเดียวกับสิทธิอื่นๆ ที่ได้รับการรับรองแล้ว แนวความคิดนี้แม้จะยังไม่ได้รับการรับรองตามกฎหมายก็ตาม แต่คงไม่มีใครปฏิเสธว่า ทุกคนต่างมีความต้องการอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่ดีได้รับความสุขสบายจากสิ่งแวดล้อมที่สะอาด

แนวความคิดในสิทธิสิ่งแวดล้อมได้รับการยอมรับในระดับหนึ่งเท่านั้น หลายฝ่ายต่างได้ให้ความสนใจในสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยเฉพาะองค์กรหลักที่สำคัญของโลกคือสหประชาชาติ ได้จัดให้มีการประชุมขึ้นเมื่อเดือนมิถุนายน 1992 เรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (The UN Conference on Environment and Development (UNCED)) ที่กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล โดยการประชุมมีข้อตกลงต่างๆ หลายประการ ปัญหาส่วนใหญ่ต่างมีแนวความคิดในการปกป้องสิ่งแวดล้อมโลก เนื่องจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ผ่านมามีผลกระทบและส่งผลทำลายสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก ที่ประชุมได้วางแนวทางให้แต่ละประเทศไปแสวงหามาตรการต่างๆ เพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมให้ได้รับการปกป้องอย่างดีที่สุด แนวความคิดในเรื่องสิ่งแวดล้อมได้รับการสนใจอย่างมาก จนมีการประชุมหารือเพื่อหาแนวทางที่จะพิทักษ์สิ่งแวดล้อม สิทธิในสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นหนึ่งที่จะก่อให้เกิดสิทธิแก่ประชาชนในการเรียกร้องสิทธิสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ หรือมีอยู่กับมนุษย์หรือที่ทุกคนสมควรจะหันมาให้ความสนใจต่อการปกป้องพิทักษ์สิ่งแวดล้อมให้อยู่กับมนุษย์ยาวนานที่สุดก่อให้เกิดประโยชน์กับมนุษย์รุ่นต่อๆ ไปให้มากที่สุด

อย่างไรก็ดี ในส่วนแนวความคิดของสิทธิในสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยที่ผ่านมามีไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติกฎหมายใดให้สิทธิในสิ่งแวดล้อมไว้ มีแต่จะกำหนดหน้าที่ในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมดังปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับต่างๆ คือ รัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2517 อันเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่มีแนวความคิดในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม โดยได้กำหนดไว้ในส่วนของแนวนโยบายของรัฐตามมาตรา 77 ที่บัญญัติว่า "รัฐพึงบำรุงรักษาความสมดุลของสภาพแวดล้อมและความงามทางธรรมชาติ รวมทั้งป่าไม้ ดินน้ำ ล่าธารและน่านน้ำ" รัฐธรรมนูญฉบับต่อมาคือ ฉบับ พ.ศ. 2521 ได้บัญญัติถึงภาระหน้าที่ของรัฐ โดยบัญญัติให้รัฐบำรุงรักษาความสมดุลของสภาพแวดล้อม และพึงจัดสิ่งเป็นพิษทำลายสุขภาพและอนามัยประชาชน

ตามความในมาตรา 65 หรือตามรัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2538 อันเป็นฉบับที่ใช้ในปัจจุบันได้บัญญัติให้บุคคลมีหน้าที่รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามที่กฎหมายบัญญัติ (มาตรา 57 ทวิ) อันปรากฏอยู่ในหมวด 4 หน้าที่ของชนชาวไทย และรัฐพึงบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งทดแทนและพึงป้องกันและจัดมลพิษ และวางแผนการใช้ดินและน้ำให้เหมาะสม (มาตรา 78) อันปรากฏอยู่ในหมวด 5 ว่าด้วยแนวนโยบายแห่งรัฐ จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันเป็นการกำหนดเพียงให้บุคคลมีหน้าที่รักษาสิ่งแวดล้อมตามที่กฎหมายบัญญัติ ในอันที่จริงต้องเป็นหน้าที่ของรัฐ แต่อย่างไรก็ตามถือว่ารัฐได้ให้ความสำคัญในปัญหาสิ่งแวดล้อมระดับหนึ่ง หากมิได้กำหนดเป็นสิทธิของพลเมืองหรือเป็นสิทธิทางแพ่ง สิทธิในทางเศรษฐกิจ สังคม เช่นเดียวกับสิทธิอื่นๆ เพียงแต่กำหนดเป็นแนวนโยบายแห่งรัฐหรือหน้าที่ของพลเมืองเท่านั้น ซึ่งมีได้ก่อให้เกิดสิทธิในการฟ้องร้องแต่ประการใดอันจะพึงได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมายแต่อย่างไรก็ตาม หากเมื่อพิจารณาในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดให้รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย และรักษาความสงบเรียบร้อย เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน ในการดำเนินชีวิตโดยปกติสุข (มาตรา 61) ย่อมถือได้ว่า รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย หากรัฐได้บัญญัติกฎหมายมาใช้บังคับกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้สังคมได้รับความสงบเรียบร้อยปราศจากการกระทำผิดโดยจะเห็นว่า ในส่วนของพฤติการณ์การฝ่าฝืนกฎหมายที่มุ่งพิทักษ์สิ่งแวดล้อม รัฐได้บัญญัติกฎหมายออกมาในรูปพระราชบัญญัติต่างๆ เพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อมอันจะเกิดจากมลพิษโรงงานอุตสาหกรรมโดยพระราชบัญญัติได้บัญญัติภายใต้กรอบกติกาของรัฐธรรมนูญ เช่นพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 หรือพระราชบัญญัติวัดอุณหภูมิต่ออากาศ พ.ศ. 2535 เป็นต้นต่างจะมีมาตรการเพื่อกำหนดบังคับให้บุคคลผู้อยู่ในฐานะ "ผู้ก่อ" ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการโรงงานหรือบุคคลอื่น ให้อยู่ในกฎเกณฑ์ตามที่กฎหมายบัญญัติบังคับไว้ ซึ่งบุคคลเหล่านั้นได้กระทำการใดอันเป็นการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติดังกล่าวแล้วก็จะถูกบังคับด้วยมาตรการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นมาตรการปกครองหรือมาตรการทางอาญา การบัญญัติกฎหมายในลักษณะต่างๆ ดังกล่าวมานี้ จึงเท่ากับเป็น

กฎหมายที่กำหนดหน้าที่ให้ผู้อยู่ในสถานะผู้ก่อปัญหา หรือผู้ทำลายสิ่งแวดล้อมจะต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมนั้น โดยกฎหมายไม่ได้กำหนดสิทธิให้แก่ประชาชนที่จะเรียกร้องให้สิ่งแวดล้อมไม่ถูกทำลาย เมื่อไม่ปรากฏว่าประชาชนนั้นๆ ได้รับความเสียหายจากผู้ก่อที่เป็นเช่นนั้นเอง จากโดยหลักการตามแนวความคิดในสิ่งแวดล้อมนั้น แม้ประชาชนจะไม่ได้รับผลกระทบใดๆ โดยตรงจากการทำลายสิ่งแวดล้อมก็มีสิทธิที่จะเรียกร้องมิให้ผู้ก่อทำลายสิ่งแวดล้อม อันเป็นความประสงค์ของรัฐจะให้มาพิทักษ์สิ่งแวดล้อมนั่นเอง

อย่างไรก็ตามด้วยเหตุที่ผู้ทำลายสิ่งแวดล้อมอันเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษแห่งหนึ่งคือโรงงานอุตสาหกรรม ดังนั้นรัฐจึงได้กำหนดมาตรการหนึ่งที่จะทำให้ผู้ก่อมลพิษอันหมายถึงโรงงานอุตสาหกรรมเกิดความเกรงกลัวที่จะไม่ล่าทำลายสิ่งแวดล้อมด้วยการใช้มาตรการทางอาญา โดยกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมาตรการอาญานี้จะมีการกำหนดโทษอันมีสภาพบังคับ (sanction) พฤติการณ์ของผู้ประกอบกิจการให้ต้องปฏิบัติตามหลักที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติต่างๆ เหล่านั้น หากฝ่าฝืนหรือละเมิดก็จะถูกลงโทษตามกฎหมายที่บัญญัติไว้เช่น อาจถูกจำคุกหรือปรับ เมื่อพิจารณาโดยหลักการใช้มาตรการอาญาดังกล่าวน่าจะส่งผลให้ผู้ประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมเกิดความเกรงกลัวต่อโทษที่จะได้รับ หากมีการฝ่าฝืนกฎหมายอันจะส่งผลให้สิ่งแวดล้อมไม่ถูกทำลายโดยการดำเนินกิจการของโรงงานนั้นๆ แต่ในสภาพความเป็นจริงกลับไม่เป็นเช่นนั้น ยังปรากฏให้เห็นอย่างสม่ำเสมอถึงปัญหามลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ทำลายสิ่งแวดล้อม เพราะฉะนั้นเมื่อคำนึงถึงสิทธิในสิ่งแวดล้อมแล้ว หากได้มีการนำเอามาตรการอาญาอีกมาตรการหนึ่งคือ วิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้แล้ว น่าจะส่งผลให้ปัญหาสิ่งแวดล้อมไม่ถูกทำลายและส่งผลโดยอ้อมให้สิทธิในสิ่งแวดล้อมได้รับการคุ้มครองด้วย เนื่องจากวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 39 บัญญัติไว้มี 5 ประเภทคือ กักกัน ห้ามเข้าเขตกำหนด เรือกประกันกั้นทึบ คุมตัวไว้ในสถานพยาบาล และการห้ามประกอบอาชีพบางอย่าง วิธีการเพื่อความปลอดภยนั้นจะมีแนวความคิดในทางป้องกันจึงจะแตกต่างจากโทษ โทษที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจะบัญญัติไว้เพื่อลงโทษกับผู้ฝ่าฝืนหรือละเมิดกล่าวคือ เมื่อมีการกระทำผิดแล้วจึงนำมาตรการโทษไปบังคับกับผู้กระทำผิดแล้ว ซึ่งแม้จะมีแนวความคิดบางส่วนที่จะข่มขู่ให้บุคคลทั่วไปเกิดความเกรงกลัวก็ตามแต่จะเห็นได้ว่าที่ผ่านมา การนำโทษทางอาญามาใช้กับ

บุคคลเหล่านั้นไม่ประสบความสำเร็จมากนัก อันจะเห็นได้จากสถานการณ์คัดค้านหรือปัญหาสิ่งแวดล้อมถูกระทบจากมลพิษอย่างรุนแรงจนถึงขั้นวิกฤติ

ขณะที่หลักการในสิทธิสิ่งแวดล้อมยังไม่เกิดเป็นรูปธรรมเช่นสิทธิอื่นๆ อันจะพึงได้รับการรับรองตามกฎหมาย แต่ทุกคนมีความต้องการที่จะได้สิ่งแวดล้อมที่ตนเอง เมื่อปัญหาสิ่งแวดล้อมยังคงถูกระทบอยู่ มาตรการโทษทางอาญาไม่สามารถพิทักษ์สิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้เพื่อจะทำให้หลักการในสิทธิสิ่งแวดล้อมเกิดเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนกล่าวคือ สิ่งแวดล้อมได้รับการคุ้มครองจากกฎหมาย จึงสมควรนำมาตรการทางกฎหมายซึ่งแม้จะไม่ได้บัญญัติไว้โดยตรงตามกฎหมายซึ่งในกรณีนี้คือ การนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้เพื่อควบคุมพฤติการณ์การกระทำผิดเหล่านั้น เพื่อให้การใช้นิติบัญญัติครบกระบวนการนำมาใช้เสริมเพิ่มเติมโทษ อันเป็นการใช้มาตรการเชิงป้องกันอย่างแท้จริงเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ภายใต้ข้อสันนิษฐานที่ว่า วิธีการเพื่อความปลอดภัยจะเป็นกลไกหรือมาตรการหนึ่งที่จะใช้บังคับต่อบรรดาผู้ประกอบการอันมีพฤติการณ์ฝ่าฝืนหรือละเมิดต่อกฎหมายหรือจะกระทำผิด โดยให้บุคคลที่เกี่ยวข้องหันมาให้ความสนใจรักษาสิ่งแวดล้อมอันเป็นการป้องกันมิให้มีการทำลายสิ่งแวดล้อม โดยจะเห็นว่าบางวิธีการของวิธีการเพื่อความปลอดภัย จะมีแนวความคิดป้องกันพฤติการณ์บางอย่างที่เสริมจากโทษ เช่น การห้ามเข้าเขตที่กำหนดเป็นการป้องกันพฤติการณ์ของบุคคลที่จะกระทำผิดซ้ำพื้นที่หรือสถานที่ หากบุคคลดังกล่าวเข้าไปอาจจะกระทำผิดได้ เพื่อป้องกันปัญหาจึงควรนำวิธีการดังกล่าวเข้าไปบังคับ หรือกรณีการห้ามประกอบอาชีพผู้ประกอบการอาจไม่เกรงกลัวต่อโทษก็ได้โดยเฉพาะโทษปรับ ซึ่งผู้ประกอบการอาจมีฐานะทางเศรษฐกิจเพียงพอต่อการชำระค่าปรับต่อโทษปรับดังกล่าวโดยไม่คิดว่าตนเองถูกลงโทษ การนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยประเภทห้ามประกอบอาชีพไปบังคับ อาจส่งผลให้ผู้ประกอบการเกรงความเกรงกลัว เนื่องจากว่าหากถูกมาตรการนี้แล้วอาจส่งผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจของตนได้

ดังนั้น หากกรณีวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าวข้างต้นไม่ว่าจะเป็นประเภทหนึ่งประเภทใดก็ตาม หากสามารถนำไปใช้ได้ผลอย่างจริงตามสมมติฐานดังกล่าวแล้ว ย่อมหมายถึงโรงงานอุตสาหกรรมจะไม่ฝ่าฝืนหรือละเมิดต่อบัญญัติที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ กล่าวคือ โรงงานจะไม่ปล่อยมลพิษอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย

ออกสู่สิ่งแวดล้อม ปัญหามลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมจะไม่เกิดผลกระทบต่อทำลายสิ่งแวดล้อม ของเสียจะถูกบำบัดตามขั้นตอนที่กำหนด อันจะส่งผลให้สิ่งแวดล้อมสะอาด ประชาชนอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีอันเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการนั่นคือ สิทธิในสิ่งแวดล้อม

2.2 ทฤษฎีการใช้อำนาจรัฐ (Police Power Theory)⁴

ทฤษฎีอำนาจรัฐมีแนวความคิดว่าด้วยการใช้อำนาจรัฐ เพื่อวัตถุประสงค์ให้เกิดความสงบเรียบร้อยขึ้นในสังคม อันเป็นทฤษฎีทางกฎหมายมหาชนที่รู้จักกันดีในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law เช่น ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา เป็นต้น ด้วยอำนาจรัฐเป็นสิ่งจำเป็นที่ขาดไม่ได้อันเนื่องจากคุณลักษณะสำคัญของอำนาจอธิปไตย และความจำเป็นต้องมีอยู่ในรัฐบาลพลเรือนทุกรัฐบาลดังนั้นอำนาจรัฐจึงมิใช่มาจากหรืออยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่เป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนผ่านรัฐบาล ฐานะที่เป็นตัวแทน และเป็นอำนาจที่ต้องสงวนไว้⁵

⁴Edward S. Corwin, *The Constitution and What it means today* (New Jersey: Princeton University Press, 1973), 13:388.

⁵"Police Power, "American Jurisprudence, vol.16, 2nd ed. (New York: The Lawyers Co-operative Publishing, 1964), p.510-513.

ความหมายของ Police Power ตาม Black's Law Dictionary 1968 เป็นอำนาจรัฐในการออกกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ โดยฝ่ายนิติบัญญัติเป็นผู้จัดทำบัญญัติกฎหมายและจัดสร้างระเบียบกฎเกณฑ์ แบบแผนต่างๆ มาควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์แก้ไขปัญหาสังคม โดยคำนึงถึงเหตุและผลที่ถูกต้อง จะประกอบด้วยบทลงโทษหรือไม่ก็ได้แต่ต้องไม่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ เพื่อคงไว้ซึ่งความยุติธรรมและความสงบเรียบร้อยในทางปกครองหรือวัตถุประสงค์อื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน กฎข้อบังคับที่มีไว้เช่นนี้เพื่อป้องกันสิ่งที่ฉ้อฉลความรุนแรงหรือเหตุอื่นที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐ รวมตลอดถึงการช่วยเหลือ การจับกุม อาชญากร ประกันความมั่นคงความสงบเรียบร้อย ความเจริญรุ่งเรืองของรัฐ และสุขภาพอนามัยที่ดีความสะอาดสบายให้เกิดขึ้นกับประชาชนโดยทั่วกัน และเป็นประกันให้เกิดความมั่นใจว่า ประชาชนจะไม่ถูกรบกวนสิทธิของแต่ละบุคคลโดยการใช้กฎหมายของรัฐเป็นเครื่องมือสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับนั้นๆ ด้วยซึ่งอาจจะใช้คำสั่งบังคับให้ประชาชนปฏิบัติตามก็ได้ แต่การใช้อำนาจนี้จะต้องอยู่ภายในขอบเขตจำกัดไม่กระทำตามอำเภอใจด้วย⁶

ดังนั้นเมื่อรัฐมีภาระหน้าที่ในการที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม อำนาจรัฐนี้จึงถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินการของอำนาจรัฐไม่ว่าด้านใดจะต้องมีความชอบธรรม และการใช้อำนาจขององค์กรรัฐแก่สมาชิกต้องได้สัดส่วนกับเหตุแห่งการละเมิดหรือการประพฤติดลข้อยุติของกฎหมาย หรือเหตุแห่งการฝ่าฝืนข้อกฎหมาย

⁶ Cambell H. , Black'Law Dictionary 4th ed, (St. Paul Minn: West Publishing, 1968), p.1317 อ้างถึงใน สันธิ์ จันทร์ตรี, "การห้ามประกอบอาชีพหรือวิชาชีพบางอย่างตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 50," (วิทยานพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534), หน้า 36.

ในอันที่ส่งผลกระทบต่อสาธารณชนโดยตรง ภายใต้อำนาจการใช้อำนาจรัฐอย่างได้สัดส่วนเหมาะสม (Principle of Proportionality)⁷ เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อประชาชน เนื่องจากว่าตามทฤษฎีสัญญาประชาคม (Theory of Social Contract) ได้อธิบายไว้ว่า รัฐเกิดจากการที่มนุษย์มาอยู่ร่วมกันและต่างมอบอำนาจความเป็นใหญ่ที่ตนมีอยู่ให้กับผู้ปกครองรัฐ ซึ่งหมายถึงว่า สัญญาหรือข้อตกลงที่ประชาชนผู้อยู่ใต้อำนาจอปกครองยอมรับอำนาจของผู้ปกครองรัฐภายใต้เงื่อนไขที่ว่า ผู้ปกครองรัฐจะต้องใช้อำนาจเพื่อประโยชน์และความสงบสุขของประชาชน และ G.W.F.Hegel ได้ให้ความเห็นในเรื่องนี้ว่า รัฐเป็นตัวแทนของสังคม การที่รัฐจะแทรกแซงสังคมได้ต่อเมื่อเป็นการเข้าไปดำเนินการเพื่อแก้ไขความไม่ยุติธรรมหรือความไม่เท่าเทียมของสังคม และเพื่อป้องกันจากปัญหารวมทั้งเป็นการส่งเสริมผลประโยชน์ของสาธารณชน รัฐจะต้องเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้กำหนดสิ่งที่เป็ประโยชน์ของสาธารณชน ทำให้รัฐสามารถอ้างเหตุผลในการใช้อำนาจบังคับทางการเมืองแก่สมาชิกในสังคม ด้วยการบัญญัติกฎหมายต่างๆ ออกมาใช้บังคับและเข้าไปแทรกแซงครอบงำวิถีชีวิตของสมาชิกในสังคมได้ค่อนข้างกว้างขวางขึ้น⁸ การใช้อำนาจรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม รัฐมีภาระหน้าที่สำคัญที่จะทำให้สังคมมีความสงบเรียบร้อยปราศจากภัยอันตรายทั้งปวง การใช้อำนาจรัฐโดยการสร้างหรือการกำหนดกลไกของรัฐ เพื่อให้บังคับการเป็นไปตามกฎหมายเพื่อประสิทธิภาพการดูแลปัญหาทั้งหลายภายในรัฐเมื่อสังคมได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงสร้างทำให้ภาระหน้าที่ของรัฐขยายวงกว้างออกไป

⁷Yoriaki Narita, "Administrative Guidance," Trans. James L. Anderson, Law in Japan: An Annual 2. (1968), pp.67-68.

⁸ช็อนันต์ สมุทรวณิช, รัฐกับสังคม: ไตรลักษณ์รัฐไทยในพหุสังคมสยาม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533), หน้า 75.

มากขึ้นรัฐได้เข้าแทรกแซงในวิถีชีวิตของประชาชนมากขึ้นไม่ว่าในด้านสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม รูปแบบของการปกครองและกิจกรรมของรัฐได้ผันแปรเปลี่ยนไปเป็นรัฐสวัสดิการ และด้วยเหตุผลของการที่รัฐจะต้องมีภาระหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกให้กับสมาชิกในสังคม จึงเท่ากับว่าจะเป็นข้ออ้างให้รัฐใช้อำนาจบังคับและความคุมประชาชนให้กระทำการหรือละเว้นการกระทำอย่างใด ๆ อันจะเป็นการล่วงล้ำเข้าไปในแดนสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้มากขึ้น

กรณีการใช้อำนาจรัฐในที่นี้จึงหมายถึง กรณีที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะใช้อำนาจรัฐในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการออกกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ กฎเกณฑ์ต่างๆ หรือการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมดูแลปัญหาต่างๆ อันจะเกิดขึ้นและส่งผลเสียหายแก่ประชาชน แต่อย่างไรก็ตาม การใช้อำนาจรัฐต้องอยู่ในกรอบความชอบธรรมและไม่กระทบสิทธิประชาชน ให้สังคมได้รับความสงบเรียบร้อยปราศจากภัยอันตรายอันจะส่งผลเสียหายแก่ประชาชนภายในรัฐ ซึ่งอย่างไรก็ตามการใช้อำนาจบังคับการได้ต้องเป็นกรณีที่เหมาะสมให้อำนาจไว้ด้วย ดังนั้นการใช้อำนาจรัฐต้องอยู่ภายในกรอบของกฎหมายเช่นเดียวกันจึงจะเป็นการใช้อำนาจโดยชอบธรรม ตัวอย่างเช่น การใช้อำนาจรัฐในเรื่องการบัญญัติกฎหมายออกมาบังคับใช้จะต้องมีรัฐธรรมนูญเป็นกรอบของกฎหมายก่อนว่ารัฐจะมีกรอบกติกาอย่างไรในการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาใช้บังคับ ในอันจะส่งผลต่อการคุ้มครองสังคมภายในรัฐให้เกิดความสงบเรียบร้อยปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งปวงอันจะเกิดขึ้น

ดังนั้น มาตรการใดก็ตามที่จะนำมาใช้เพื่อดูแลปัญหาสังคมต้องเป็นมาตรการที่รัฐสามารถนำมาใช้ได้โดยมีกฎหมายรับรอง ซึ่งในส่วนของงานวิธานพนันได้เสนอการนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้ในการควบคุมปัญหาพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม อ้อมเป็นกรณีหน่วยงานของรัฐนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาเป็นมาตรการหรือวิธีการมาใช้ เข้าไปเพิ่มอำนาจรัฐ เนื่องจากว่า ปัญหาพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ชีวิต ร่างกาย สุขภาพอนามัย ความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน รัฐได้มีการใช้อำนาจแล้วบางส่วน โดยใช้มาตรการที่มีอยู่ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ไม่ว่าจะเป็นมาตรการปกครอง หรือมาตรการอาญาก็ดี แต่หากพิจารณาถึงวิธีการเพื่อความปลอดภัยจะเห็นว่าที่ผ่านมาการนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้กับปัญหาพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมยังมีได้

มีการนำมาใช้เพื่อพิทักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง ด้วยเหตุผลที่ว่าวิธีการเพื่อความปลอดภัย เป็นมาตรการเชิงป้องกันทางอาญาสามารถนำมาใช้ในการป้องกันปัญหาต่างๆ ได้ ซึ่งถ้า เป็นไปตามแนวความคิดของการใช้อำนาจรัฐ ย่อมหมายถึงกรณีที่หน่วยงานมีอำนาจนำวิธีการ เพื่อความปลอดภัยมาใช้กับปัญหามลพิษจากโรงงานได้อย่างจริงจังและเกิดประสิทธิภาพ ส่งผลให้หน่วยงานมีอำนาจเพิ่มเติม อันเป็นแนวทางเสริมจากมาตรการที่เคยใช้บังคับเช่น โทษทางอาญา

ดังนั้น การบัญญัติกฎหมายด้วยการให้วิธีการเพื่อความปลอดภัยเข้าไปเท่ากับว่า ให้หน่วยงานมีอำนาจรัฐอันเป็นการเสริมเพิ่มเติมโทษนั่นเอง อันเนื่องจากโทษเองเป็น มาตรการทางอาญาที่สำคัญประการหนึ่งที่รัฐบัญญัติขึ้นมาเพื่อกำหนดให้เป็นสภาพบังคับต่อผู้ที่ ประกอบกิจการโรงงานที่ฝ่าฝืนหรือละเมิดกฎหมายเพื่อควบคุมพฤติกรรมของบุคคลเหล่านั้น อันจะส่งผลต่อการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ในกรณีที่ใช้โทษบัญญัติไว้ในกฎหมาย ผู้จะได้รับโทษ ต่อเมื่อได้กระทำผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้แล้ว ซึ่งหมายความว่าสิ่งแวดล้อมได้ถูกทำลาย จากผลของการกระทำนั้นไปแล้ว แต่กรณีมาตรการของวิธีการเพื่อความปลอดภัยจะมีบาง ประเภทที่จะสามารถนำมาใช้เพื่อป้องกันมิให้สิ่งแวดล้อมถูกทำลาย ตัวอย่างเช่น การ ห้ามประกอบอาชีพตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 50 ที่บัญญัติว่า

เมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษผู้ใด ถ้าศาลเห็นว่าผู้นั้นกระทำความผิดโดยอาศัยโอกาส จากการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ หรือเนื่องจากการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ และเห็นว่าหากผู้นั้นประกอบอาชีพหรือวิชาชีพนั้นต่อไปอาจจะกระทำความผิดเช่นนั้นขึ้นอีก ศาลจะ สั่งไว้ในคำพิพากษาห้ามประกอบอาชีพหรือวิชาชีพนั้นเมื่อกำหนดเวลาไม่เกินห้าปี นับแต่วันพ้นโทษไปแล้วก็ได้

จะเห็นว่า ผู้ประกอบกิจการได้มีพฤติกรรมการกระทำบางอย่างอันมีลักษณะเป็นการทำลาย สิ่งแวดล้อมโดยอาศัยโอกาสที่ตนเองประกอบอาชีพดังกล่าวเพื่อป้องกันมิให้ปัญหาจะเกิดขึ้น จากผู้ประกอบกิจการ ศาลอาจใช้วิธีการเพื่อความปลอดภยประเภทนี้เข้าไปใช้บังคับเพื่อ ป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อม แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายกำหนดระยะเวลาไว้ไม่เกินห้าปี

นับแต่วันพ้นโทษ ดังจะเห็นได้ว่าวิธีการเพื่อความปลอดภัยบางกรณีมิใช่เป็นมาตรการในเชิงป้องกันปัญหาแต่แรกทีเดียว หากเป็นการป้องกันปัญหามิให้สิ่งแวดล้อมถูกทำลายครั้งที่สองหรือมีการกระทำผิดซ้ำในลักษณะเดิมหรือใกล้เคียงกัน แต่อย่างไรก็ดีตั้งที่กล่าวมาแล้วว่า การใช้เพียงมาตรการโทษเพียงด้านเดียวอาจจะเป็นการแก้ไขปัญหามากกว่าการป้องกัน อันเนื่องจากโทษตามที่รัฐใช้อ่านาบัญญัติไว้ในบทบัญญัติของพระราชบัญญัติต่างๆ ที่ดูแลปัญหามลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม จะเป็นกรณีการบังคับแก่การกระทำผิดขึ้นแล้วมากกว่า อันเป็นการมองไปข้างหลังยอมไม่ส่งผลดีต่อปัญหา กล่าวคือ ปัญหามลพิษที่สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หากเกิดขึ้นแล้วยอมส่งผลเสียหายอย่างรุนแรงอันมีอาจประเมินค่าความเสียหายได้ รัฐจึงต้องหามาตรการในเชิงป้องกันมาควบคุมปัญหาดังกล่าว วิธีการเพื่อความปลอดภัยจึงน่าจะเป็นแนวทางของรัฐประการหนึ่ง อันเนื่องจากประสิทธิภาพโทษทางอาญามีจุดอ่อนบางประการที่หากนำเพียงมาตรการโทษไปใช้บังคับแล้ว ไม่ส่งผลในเชิงป้องกัน

ดังนั้น การนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นเครื่องมือหรือมาตรการบังคับใช้ในเชิงป้องกัน แนวความคิดของการใช้อ่านารัฐไม่ว่าจะไปเสริมหรือเพิ่มอยู่ในส่วนใดของบทบัญญัติกฎหมาย จึงเป็นความชอบธรรมของรัฐ โดยองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาตราการต่างๆ ในวิธีการเพื่อความปลอดภัยไปใช้บังคับเป็นแนวทางเสริมเพิ่มโทษทางอาญา ก่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริงต่อการใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้ในการควบคุมปัญหามลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมต่อไป

2.3 ทฤษฎีการป้องกันสังคม (Social Defense Theory)^๑

แนวความคิดในเรื่องป้องกันสังคม ถือว่าทฤษฎีป้องกันสังคมมีจุดมุ่งหมายที่จะให้เกิดความแน่ใจในความปลอดภัยของชีวิต ทรัพย์สิน และชื่อเสียง เพราะเนื่องจากว่าการกระทำบางอย่างไม่อาจป้องกัน หรือกีดกันอันตรายจากบุคคลที่มีสภาพอันตรายโดยการลงโทษได้ จึงต้องนำมาตรการที่มีอยู่มาคุ้มครองป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากปัญหาดังกล่าว ด้วยเหตุผลที่ว่า รัฐมีอำนาจจึงได้แสวงหามาตรการต่างๆ มาดูแลจัดการกับปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสังคมให้สังคมปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งปวงการกระทำหรือการฝ่าฝืนต่อบัญญัติกฎหมายอันรัฐได้บัญญัติขึ้นมาเพื่อคุ้มครองสังคม ย่อมส่งผลกระทบต่อประชาชนในสังคมได้ทั้งสิ้น โดยเฉพาะในส่วนของการกระทำที่ละเมิดหรือฝ่าฝืนต่อหลักการในกฎหมายอาญา จะเห็นได้ว่า กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายมหาชนประเภทหนึ่งซึ่งรัฐบัญญัติขึ้นมาเพื่อกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ต่างๆ เพื่อประสงค์ที่รักษารักษาความสงบเรียบร้อยให้เกิดความปลอดภัยโดยส่วนรวมแก่ประชาชน ผู้ใดกระทำการฝ่าฝืนต่อหลักเกณฑ์ของกฎหมายอาญาก็จะถูกลงโทษหรือมาตรการทางอาญาในเวลาต่อมา การใช้บังคับในกฎหมายอาญามาเป็นมาตรการลักษณะดังกล่าวเป็นแนวความคิดเพื่อให้สังคมสงบเรียบร้อยนั่นเอง อย่างไรก็ตามในส่วนหนึ่งของแนวความคิดของทฤษฎีการป้องกันสังคมจะมีอยู่ด้วยกัน 5 ประการคือ^๑

^๑ Ancel M., Social Defense. (London:Routledge & Keagan Paul, 1965), pp.88-123.

^๑ อัญญา ชูบำรุง, อาชญาวิทยาและอาชญากรรม, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2522), หน้า 49.

1. ทฤษฎีนี้ถือหลักในเบื้องต้นว่า การจัดการกับอาชญากรรมก็เพื่อที่จะป้องกันสังคมมากกว่าที่จะลงโทษผู้กระทำผิด
2. จุดมุ่งหมายทฤษฎีนี้ประสงค์คุ้มครองป้องกันสังคมโดยใช้มาตรการที่เป็นกลาง นอกเหนือจากการลงโทษโดยการกักตัวออกมาจากสังคมหรือโดยการให้การเชี่ยวชาญรักษา
3. นโยบายทางอาญา (Penal policy) ของทฤษฎีนี้เพื่อป้องกันส่วนบุคคลมากกว่าที่จะป้องกันอาชญากรรม กล่าวคือ มุ่งให้ผู้กระทำผิดกลับเข้าสู่สังคมได้
4. วิธีการนำบุคคลกลับเข้าสู่สังคมใหม่ จะต้องประกอบด้วยความคิดในเรื่องมนุษยนิยม (Humanization) ของกฎหมายอาญาด้วย กล่าวคือ การนำความมั่นใจในตัวเอง และความรับผิดชอบของบุคคลอื่นมา รวมไปถึงการพัฒนาความรู้สึกในคุณค่าของความ เป็นมนุษย์ด้วย
5. วิธีการนำบุคคลกลับเข้าสู่สังคม นอกจากจะมีความคิดเรื่องมนุษยนิยมแล้ว ขั้นตอนที่เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติไปโดยมีพื้นฐานในความเข้าใจอย่างศาสตร์ของปรากฏการณ์ของอาชญากรรมและบุคลิกภาพของผู้กระทำผิด

จะเห็นได้ว่า แนวความคิดทฤษฎีป้องกันสังคมจะมีลักษณะที่มุ่งให้สังคมได้รับความปลอดภัย ป้องกันปัญหาอันจะเกิดขึ้นกับสังคมและมีวิธีการบางอย่างที่ให้โอกาสบุคคลกลับตนเป็นคนดีจึงเป็นที่ยอมรับจากระบบกฎหมายต่างๆ โดยมีการรับเอาแนวความคิดดังกล่าวมาใช้ในกฎหมาย¹¹ อีทธิพลของทฤษฎีป้องกันสังคมได้เข้าแทรกซึมสู่กฎหมายของประเทศต่างๆ มากมายในราวคริสต์ทศวรรษที่ 20 การยอมรับของประเทศต่างๆ ในการนำทฤษฎีนี้ไปใช้ก็พอเป็นหลักประกันได้ว่าทฤษฎีป้องกันสังคมเป็นที่ยอมรับได้ในระดับหนึ่ง ไม่ว่าจะ เป็นประเทศที่

¹¹ Ancel M., Social Defense., p. 78-87

ใช้ระบบกฎหมายแบบใด ด้วยเหตุผลดังกล่าวหลักการของทฤษฎีป้องกันสังคมถือได้ว่าเป็น แนวความคิดพื้นฐานของวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญา อันมีแนวความคิดตามความหมายของทฤษฎีป้องกันสังคมว่า "กฎหมายอาญามีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครอง ป้องกันสังคมจากอาชญากรรม" ในการยอมรับเข้ามาสู่ระบบกฎหมายจะเห็นว่าในของระบบ กฎหมาย Civil Law มีการออกกฎหมายรับรองโดยยอมรับระบบคู่ (Dual system of punishment)¹² ที่แยกการลงโทษกับการแก้ไขผู้กระทำความผิดและการป้องกันสังคมให้ ปลอดภัยออกจากกัน โทษจะแยกบทบัญญัติในเรื่องมาตรการบังคับในประมวลกฎหมายอาญา ออกเป็นสองส่วนคือ โทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัยซึ่งในบทบัญญัติในเรื่องโทษจะรองรับ ด้วยทฤษฎีการลงโทษตามหลักทัณฑวิทยา และบทบัญญัติในเรื่องวิธีการเพื่อความปลอดภัยจะ รองรับทฤษฎีป้องกันสังคม และแก้ไขผู้กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดี ส่วนในระบบกฎหมาย Common Law จะมีการลงโทษผู้กระทำความผิดโดยได้กระทำไปพร้อมกับการแก้ไขให้ผู้นั้นกลับตัว เป็นคนดี โดยใช้นโยบายทางอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยามาผสมผสานกันบังคับใช้แก่ผู้กระทำ ความผิดพร้อมกันซึ่งเรียกว่าระบบผสม (Unitary system of punishment)¹³

ในส่วนของวิธีการเพื่อความปลอดภัย ตามกฎหมายจะมีลักษณะที่สภาพบังคับอย่าง หนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญาอันหมายถึง วิธีการเพื่อให้สังคมปลอดภัยจากการกระทำของ ผู้กระทำในเวลาภายหลัง¹⁴ แตกต่างจากโทษกล่าวคือโทษมีแนวความคิดเป็นเรื่องการตอบ

¹² อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ, "ร่างประมวลกฎหมายอาญาเปรียบเทียบกับด้วยโทษและ ทฤษฎีการลงโทษ," วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 1(มกราคม-เมษายน 2520), : 50.

¹³ เรื่องเดียวกัน, : 50.

¹⁴ หุต แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค 1, 16(กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537), หน้า 213.

แทนในการกระทำผิด แต่วิธีการเพื่อความปลอดภัยจะมีความมุ่งหมายที่จะให้สังคมปลอดภัย จากผู้กระทำผิด ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย วิธีการเพื่อความปลอดภยจะมีอยู่ ด้วยกัน 5 ประเภทดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ตัวอย่างเช่น มาตราการกักกัน จะเห็นได้ว่ากักกัน เป็นวิธีการเพื่อความปลอดภยประเภทหนึ่ง(มาตรา 39) ซึ่งมาตรา 40 บัญญัติว่า"กักกัน คือ การควบคุมผู้กระทำผิดติดนีสัยไว้ภายในเขตกำหนด เพื่อป้องกันการกระทำผิดเพื่อ ติดนีสัย และ เพื่อฝึกหัดอาชีพ" เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่ากักกันเป็นแนวความคิดอย่างหนึ่ง ของมาตรการป้องกันสังคมเนื่องจากว่า มีวัตถุประสงค์ป้องกันการกระทำผิดซึ่งวิธีการ ดังกล่าวของกักกันเมื่อนำมาใช้บังคับกับบุคคลตามที่กฎหมายบัญญัติไว้แล้ว ย่อมก่อให้เกิดความ สงบเรียบร้อยสังคมปลอดภัยจากบุคคลที่มีลักษณะอันตรายได้เป็นอย่างดี หรือกรณีมาตรการ ห้ามเข้าเขตกำหนดตามมาตรา 44 บัญญัติว่า "ห้ามเข้าเขตกำหนด คือการห้ามมิให้เข้าไป ในท้องที่หรือสถานที่ที่กำหนดไว้ในคำพิพากษา" อันเป็นกรณีศาลพิพากษาให้ลงโทษผู้ใด และศาลเห็นสมควรเพื่อความปลอดภยของประชาชน (มาตรา 45) ซึ่งจะมีลักษณะในการ ป้องกันสังคมปลอดภัยจากบุคคลบางจำพวกที่จะกระทำผิดซ้ำในท้องที่หรือสถานที่ ย่อมเห็นได้ ว่าเป็นมาตรการที่รัฐนำมาใช้ เพื่อคุ้มครองสังคมให้ประชาชนปลอดภัยนั่นเอง

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าหลักการในวิธีการเพื่อความปลอดภยจะมีลักษณะเช่นเดียวกับ แนวความคิดของทฤษฎีป้องกันสังคม แนวความคิดพื้นฐานอันเป็นที่มาของวิธีการ เพื่อความปลอดภยนั้นเป็นความคิดในเรื่องการป้องกันการกระทำผิดในสังคมเนื่องจาก เหตุผลที่ว่า "การป้องกันปัญหาย่อมดีกว่าการแก้ไขปัญหา" โดยเฉพาะในปัจจุบันสังคมได้รับความ เสี่ยงหลายมากมายไม่ว่าจะเป็นปัญหาจากเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม ปัญหาการเมือง หรือ ปัญหาจากอาชญากรรมก็ต่างสร้างความเสียหายเป็นอย่างมากต่อประชาชนผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ โดยเฉพาะปัญหามลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม ถือว่าเป็นปัญหาทางสังคมที่เกิดจากการ ฝ่าฝืนหรือละเมิดต่อบัญญัติของกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองพิทักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างหนึ่ง ที่สมควร นำมาตราการเชิงป้องกันมาใช้ อันเป็น เรื่องสำคัญยิ่ง อย่างไรก็ตามวิธีการใช้มาตรการใด มาตรการหนึ่ง เพื่อป้องกันแก้ไขย่อมไม่อาจบรรลุผลได้ เหตุผลของแนวความคิดในการป้อง กันสังคมจึงต้องมีการบัญญัติกฎหมายในเชิงป้องกันการกระทำผิดเอาไว้เพราะว่า การ กระทำของบุคคลบางประเภท หรือพฤติกรรมบางลักษณะยังไม่อาจถือว่าเป็นความผิดต่อ

กฎหมาย แต่ลักษณะของบุคคลเหล่านั้นหรือพฤติกรรมนั้นอาจถึงขั้นอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสังคม และถ้าหากปล่อยให้บุคคลนั้นอยู่ในสังคมหรือพฤติกรรมดังกล่าวดำเนินต่อไปก็จะนำมาซึ่งการกระทำผิด ด้วยเหตุที่รัฐมีอำนาจในการบังคับใช้กลไกหรือมาตรการต่างๆ เพื่อป้องกันปัญหาดังกล่าวข้างต้นมิให้เกิดเป็นการตัดไฟเสียแต่ต้นลม ทั้งนี้โดยมุ่งประสงค์เพื่อให้สังคมปลอดภัยจากการกระทำผิด หากเกิดความเสียหายเกิดขึ้นก่อนแล้วมาลงโทษย่อมไม่อาจชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ดังนั้นแนวความคิดในการป้องกันสังคมอันเกิดจากปัญหามลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมโดยการใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยจึงน่าจะจะเป็นมาตรการที่เหมาะสมอย่างหนึ่ง ในการป้องกันจากปัญหาเพื่อเป็นมาตรการใช้บังคับกับพฤติกรรมของบุคคลที่ฝ่าฝืนต่อพระราชบัญญัติที่หน้าที่พิทักษ์สิ่งแวดล้อม อันเป็นการป้องกันปัญหาจากผู้ก่อมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งจะเป็นวิธีการประเภทใดจะต้องวิเคราะห์ต่อไป

2.4 ทฤษฎีการลงโทษ (Punishment Theory)

ทฤษฎีการลงโทษเป็นแนวความคิดอย่างหนึ่งทางกฎหมายอาญา ซึ่งมีหลักการโดยทั่วไปว่า ควรจะใช้วิธีการลงโทษอย่างไรจึงก่อให้เกิดผลมากที่สุด และชอบด้วยเหตุผลที่สุด ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการคุ้มครองสังคม เพื่อให้สังคมเกิดความสงบเรียบร้อยปราศจากการกระทำผิดอันเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับที่ดีของสังคม หากปล่อยให้มีการกระทำผิดอันเป็นการละเมิดต่อกฎหมายแล้ว ย่อมจะเป็นผลร้ายแรงต่อสมาชิกในสังคม การกระทำผิดดังกล่าวเป็นการกระทำผิดทางกฎหมายอาญานั้นเองรัฐจึงต้องแสวงหามาตรการมาควบคุมดูแลเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยนั้นย่อมหมายถึง การลงโทษตามกฎหมายอาญาซึ่งน่าจะ เป็นมาตรการบังคับอย่างหนึ่งที่จะส่งผลดีตามแนวความคิดดังกล่าวข้างต้น อย่างไรก็ตามการลงโทษจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษ เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องศึกษาแนวความคิดในเรื่องทฤษฎีการลงโทษด้วย เพราะการลงโทษเป็นมาตรการบังคับสำคัญของกฎหมายอาญาและเป็นมาตรการที่คุ้มครองสังคม ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตรการบังคับเช่นเดียวกับวิธีการเพื่อความปลอดภัย แต่วัตถุประสงค์ ตลอดจนการใช้

บังคับต่างกันออกไป โดยหลักแล้วโทษทางอาญาในความหมายทั่วไปหมายถึง ผลร้ายซึ่งผู้กระทำความผิดได้รับเนื่องจากการฝ่าฝืนกฎหมายอาญาโดยที่ผู้ซึ่งมีอำนาจให้ผลร้ายจะต้องมีอำนาจตามที่กฎหมายกำหนดและผลร้ายที่ผู้กระทำได้รับนั้นเป็นการตอบแทน การฝ่าฝืนกฎหมายซึ่งการตอบแทนนี้จะมีลักษณะตำหนิผู้กระทำผิดด้วย¹⁵

โทษเป็นสภาพบังคับในทางกฎหมายอาญา ที่เป็นแรงกระตุ้นให้สมาชิกในสังคมประพฤติปฏิบัติต่อสังคมในวิถีทางที่ได้กำหนดไว้ จะก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยพร้อมกันอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขปลอดภัยจากปัญหาสังคมทั้งปวง การลงโทษเป็นมาตรการบังคับอันชอบธรรม ที่รัฐมีอำนาจที่ใช้บังคับต่อผู้ที่ละเมิดหรือฝ่าฝืนต่อกฎหมายที่หน้าที่คุ้มครองพิทักษ์สังคมในส่วนของแนวความคิดในทฤษฎีการลงโทษโดยรัฐ ปัจจุบันแบ่งออกได้เป็น 2 ทฤษฎีที่สำคัญคือ ทฤษฎีทดแทน (Retribution Theory) และทฤษฎีอรรถประโยชน์ (Utilitarian Theory) การแยกความแตกต่างของทฤษฎีทั้งสองจึงมุ่งถึงความรับผิดชอบที่ผู้กระทำจะต้องมีต่อผู้เสียหายหรือมีต่อผู้อื่นกับผลการลงโทษแก่ผู้กระทำผิดที่มีต่อผู้อื่น ทั้งนี้เพราะพื้นฐานการลงโทษตามทฤษฎีทดแทนมุ่งพิจารณาถึงการที่ผู้กระทำผิดจะต้องชดใช้ต่อสิ่งที่เขากระทำลงในขณะที่พื้นฐานการลงโทษตามทฤษฎีอรรถประโยชน์ เน้นที่วิธีการป้องกันมิให้เกิดความผิดอาญาขึ้นอีกในอนาคต¹⁶ ซึ่งมีรายละเอียดดังจะกล่าวต่อไปคือ

¹⁵ สหชน รัตนไพจิตร, "วัตถุประสงค์การลงโทษ: ศึกษาเฉพาะประเทศไทยสมัยใช้กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา," (วิทยานิพนธ์ ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิตคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527), หน้า 10.

¹⁶ Sir Robert Cross and Andrew Ashworth, The English Sentencing System, 3rd ed. (London: Butterworth, 1981), p.128.

2.4.1 ทฤษฎีทดแทน (Retribution Theory)

แนวความคิดของการลงโทษที่ชอบธรรมตามทฤษฎีทดแทนนี้ จะประกอบด้วยเงื่อนไข 3 ประการด้วยกันกล่าวคือ ประการแรกการลงโทษจะต้องกระทำเพื่อทดแทนความรู้สึกของผู้เสียหายที่สูญเสียไปเนื่องจากผลของการกระทำผิด ประการสอง การลงโทษจะต้องกระทำเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม และประการที่สาม การลงโทษจะต้องได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิด ซึ่งแต่ละเงื่อนไขจะมีลักษณะดังต่อไปนี้คือ

2.4.1.1 การลงโทษต้องเป็นการทดแทนความเสียหาย

(Vindication) การลงโทษต้องเป็นการทดแทนความเสียหาย หมายถึง ความถูกต้องของการลงโทษจะต้องกระทำเพื่อเป็นการทดแทนหรือแก้แค้นให้แก่ผู้เสียหายจากการกระทำผิดที่ได้ทำให้เกิดความเสียหายขึ้น และยิ่งไปกว่านั้นจะต้องเป็นการที่ทำให้ผู้เสียหายเกิดความรู้สึกพอใจอีกทั้งคิดว่าเป็นการกระทำที่ยุติธรรมแล้ว ซึ่งให้เห็นว่า การละเลยเรื่องความรู้สึกของผู้เสียหายที่ต้องการแก้แค้นแก่ผู้กระทำผิดนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เพราะจะทำให้ผู้เสียหายหรือญาติพี่น้องของเขา รู้สึกเสื่อมศรัทธาต่อรัฐว่า ไม่อาจเยียวยาความเสียหายให้เขาได้ จะทำให้ผู้เสียหายยอมรับว่าการลงโทษโดยรัฐเป็นความชอบธรรมและยอมรับว่าการแก้แค้นผู้กระทำผิดไม่ใช่หน้าที่ของเอกชน แต่เป็นหน้าที่ของรัฐ

2.4.1.2 การลงโทษจะต้องกระทำเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม

(Fairness) ทฤษฎีทดแทนเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม มีหลักการว่าการจะให้กฎหมายมีผลคุ้มครองประโยชน์สุขแก่ส่วนรวม คนทุกคนจะต้องเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย การที่ผู้กระทำผิดฝ่าฝืนกฎหมายอาญาแต่ละครั้งเท่ากับว่าผู้กระทำผิดเอาเปรียบบุคคลอื่นที่เชื่อฟังกฎหมาย และข้อได้เปรียบนี้จะเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ถ้าเป็นการกระทำผิดอาญาที่รุกรานอยู่อย่างแพร่หลาย ดังนั้น การลงโทษผู้กระทำผิดจึงเป็นการที่ทำให้ผู้กระทำผิดและบุคคลที่เชื่อฟังกฎหมายตระหนักว่า บุคคลที่ฝ่าฝืนละเมิดต่อกฎหมายจะต้องถูกค่า เนินคดีและผู้ที่ได้เปรียบจากการฝ่าฝืนกฎหมายจะต้องถูกลงโทษ ด้วยเหตุนี้ การลงโทษแก่ผู้กระทำผิดจึงควร

มีความรุนแรงเทียบเท่ากับความได้เปรียบที่ผู้กระทำผิดได้รับจากการฝ่าฝืนกฎหมายนั้น¹⁷

2.4.1.3 การลงโทษจะต้องได้สัดส่วนกับความผิด (Proportionality of Punishment) ทฤษฎีการลงโทษนี้เห็นว่าจำนวนโทษที่ผู้กระทำผิดควรจะได้รับ จะต้องเท่ากับกับความเสียหายที่เขาได้กระทำลงจากการกระทำผิดนั้น ปัญหาว่าจะถือหลักการใดมาพิจารณาว่าโทษจำนวนเท่าใดจะได้สัดส่วนกับความผิดที่เขาได้ก่อขึ้น ตามกรณีดังกล่าวนี้มี Immanuel Kant เห็นว่า "โทษที่ผู้กระทำได้รับจะต้องได้สัดส่วนพอดีทั้งสภาพและความหนักเบาของความผิดของเขา"¹⁸ ซึ่งสภาพและความหนักเบาของความผิดนี้พิจารณาได้จาก ความร้ายแรงทางศีลธรรมของความผิดแต่ละฐาน ความน่าตำหนิจากพฤติกรรมของการกระทำในแต่ละเรื่อง นอกจากนี้ยังรวมถึงความร้ายแรงที่ผู้กระทำผิดได้ก่อขึ้น อันเกิดจากการกระทำโดยเจตนา ประมาท และในบางกรณีจะต้องพิจารณาถึงความร้ายแรงที่เกิดขึ้นต่อสังคม ซึ่งผู้กระทำผิดได้ก่อขึ้นจากการกระทำผิดด้วย เพราะฉะนั้นหลักการพิจารณาในเรื่องสัดส่วนของโทษจะพิจารณาถึงสภาพและความหนักเบาของความผิด ประกอบด้วย ความร้ายแรงของความเสียหายในทางการกระทำและผลต่อสังคมอันเกิดจากการกระทำผิดนั้น

โดยสรุปแล้ว ทฤษฎีการลงโทษเพื่อทดแทนดังกล่าวข้างต้นเป็นทฤษฎีที่พยายามนำแนวความคิดในเรื่องของการแก้แค้นมาใช้ ซึ่งถือว่าเป็นแนวความคิดในโบราณผสมผสานกับหลักความยุติธรรมในปัจจุบัน โดยเสนอหลักการว่า การลงโทษเป็นการทดแทนความ

¹⁷ Jeffrie G. Murphy, Retribution, Justice and Therapy (Dordrecht: D.Reidel Publishing Company, 1979), p.84.

¹⁸ อุกฤษ์ แสงโกศลิก, กฎหมายอาญา ภาค 1 (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กองวิชาการ กรมอัยการ, 2525), หน้า 20.

เสียหายให้แก่ผู้เสียหายจากการกระทำผิดโดยเพื่อให้ผู้เสียหายเกิดความพอใจกับการที่ผู้ก่อหรือผู้กระทำจะต้องได้รับโทษอย่างสาสมเป็นการทำให้ทุกคนเชื่อและปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งถือว่า การเคารพเชื่อฟังกฎหมายเป็นหน้าที่ของทุกคน

2.4.2 ทฤษฎีอรรถประโยชน์ (Utilitarian Theory)

ทฤษฎีอรรถประโยชน์ จะเป็นทฤษฎีที่มองลักษณะของสังคมของมนุษย์และกฎหมายอาญามีสามประการด้วยกันคือ ประการแรก มนุษย์พยายามแสวงหาความพอใจและหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด ประการที่สอง สังคมควรจะมีการดำเนินการตามหลักการของประโยชน์สูงสุด โดยเพื่อสมาชิกจำนวนสูงสุด และประการที่สาม ในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายอาญา ในการพิจารณาถึงความร้ายแรงของความผิดแต่ละฐานะ ควรจะพิจารณาจากความเสียหายซึ่งกระทำต่อสังคม¹⁰ ซึ่งในส่วนของทฤษฎีอรรถประโยชน์เองแบ่งตามเนื้อหาได้จำนวนสามประการคือ

2.4.2.1 เพื่อข่มขู่หรือยับยั้ง (Deterrence) จะเห็นได้ว่า ผลดีของการลงโทษประการหนึ่งคือ การข่มขู่หรือยับยั้งบุคคลมิให้กระทำความผิดต่อกฎหมายอาญาซึ่งจะมีต่อไปข้างหน้า ผลดังกล่าวจะมีผลโดยตรงต่อผู้ที่กระทำความผิดและประชาชนโดยทั่วไปที่คิดจะกระทำความผิด ดังนั้นการข่มขู่จะเป็นการข่มขู่เฉพาะตัวผู้กระทำความผิดหมายถึงว่าการลงโทษมีผลเป็นการข่มขู่ผู้กระทำความผิดให้เกิดความกลัวไม่กล้าที่จะกระทำความผิดในการกระทำผิดนั้นอีกหรือเป็นการข่มขู่โดยทั่วไป ซึ่งหมายถึงการลงโทษบุคคลผู้กระทำความผิดเพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่คนทั่วไป

¹⁰ Graeme Newman, The Punishment Response (Philadelphia: J.B.Lippincott Company, 1978), p.163.

ไปหรือคนที่มีความคิดที่จะกระทำผิดได้เห็นว่า เมื่อปรากฏว่ามีผู้กระทำผิดแล้ว จะต้องถูกลงโทษเชิงบุคคลที่กระทำผิด อีกทั้งจะก่อผลทำให้ประชาชนโดยทั่วไปมีความเกรงกลัวไม่กล้าที่จะกระทำผิด อย่างไรก็ตาม Bentham ได้กล่าวด้วยว่าการจะทำให้มนุษย์กลัวไม่กล้ากระทำผิดกฎหมายอาญา โทษที่จะใช้บังคับต้องมีลักษณะ 4 ประการด้วยกันคือ

1. การลงโทษจะต้องมีความแน่นอน (Certainty) หมายความว่า การลงโทษจะต้องลงโทษแก่บุคคลทุกคนที่ฝ่าฝืนกฎหมายหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือบุคคลที่กระทำผิดจะต้องถูกฟ้องและได้รับโทษตามกฎหมาย

2. การลงโทษจะต้องมีความรุนแรง (Severity) หมายความว่า ความร้ายแรงของโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำผิด จะต้องร้ายแรงเพียงพอที่จะยับยั้งความต้องการในการกระทำผิด

3. การลงโทษต้องกระทำโดยฉับไว (Celerity) หมายความว่า ในกระบวนการพิจารณาและลงโทษ จะต้องกระทำไปโดยความรวดเร็ว มิใช่รอไว้เป็นเวลานานจะบุคคลทั่วไปลืมนึกว่าบุคคลนี้ได้กระทำผิดไปอย่างไร

4. การลงโทษต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อสาธารณชน (Publicity) หมายความว่า การลงโทษจะต้องกระทำให้สาธารณชนได้เห็นหรือรับทราบ เพื่อจะส่งผลให้การลงโทษเป็นการข่มขู่แก่บุคคลโดยทั่วไป

2.4.2.2 เพื่อแก้ไขหรือฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำผิด (Reformation and Rehabilitation) พื้นฐานของแนวความคิดของการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำผิดคือ การที่บุคคลกระทำความผิดเกิดขึ้นจากการที่จิตใจของผู้นั้นเห็นว่าสิ่งที่เขากระทำเป็นสิ่งที่จะต้องจึงกระทำลงไปโดยไม่รู้ว่าการกระทำผิดนั้นฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของสังคมเหตุที่ทำให้เขามีสันดานเช่นนี้ เนื่องจากว่าสภาพแวดล้อมของบุคคลนั้นหรือสภาพจิตใจของเขามีความคิดเห็นที่ผิดไป ดังนั้น หากผู้กระทำผิดได้รับการแก้ไขเยียวยาจิตใจให้มีค่านิยมและทัศนคติที่ถูกต้องตรงกับทัศนคติของสังคมแล้วก็จะทำให้ผู้นั้นหลีกเลี่ยงไม่กระทำผิดอีกต่อไป การลงโทษเพื่อแก้ไขหรือฟื้นฟูจิตใจของผู้กระทำผิดเป็นการลงโทษโดยมีวัตถุประสงค์มุ่งต่อ

ตัวผู้กระทำผิดโดยตรงเท่านั้นมิได้ต้องการให้มีผลต่อบุคคลอื่น: โดยมีเป้าหมายที่จะใช้การลงโทษเป็นวิธีการเปลี่ยนหรือแก้ไขหรือการเขย่าวงารักษาจิตใจของผู้กระทำผิดให้ลดความรู้สึกต่อต้านต่อกฎหมาย และกลับมามีความเห็นดีด้วยกันการปฏิบัติตามกฎหมายตลอดจนมีความสามารถยับยั้งตนเองมิให้คิด หรือกระทำการอันเป็นความผิดอีกต่อไปผลของการลงโทษในลักษณะนี้ จึงคล้ายคลึงกับการข่มขู่โดยเฉพาะตัวผู้กระทำผิดเพราะมีความประสงค์จะมีให้บุคคลนั้นกระทำผิดขึ้นอีก แต่ต่างกันตรงที่การสร้างแรงจูงใจมิให้กระทำผิดกล่าวคือ การข่มขู่โดยการลงโทษที่รุนแรงเป็นวิธีการทำให้ผู้นั้นกลัวและเข็ดหลาบไม่กล้าที่จะกระทำผิดอีก เมื่อนึกถึงการลงโทษที่ตนเองเคยได้รับและกับผลดีที่จะได้จากการกระทำผิด แต่การแก้ไขฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำผิดใช้โทษเป็นเครื่องมือทำให้จิตใจของผู้นั้นยอมรับว่าการกระทำผิดเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและตัดสินใจเลือกปฏิบัติตามกฎหมายแทนการกระทำผิด²⁰

วิธีการลงโทษที่จะทำให้เกิดผลดี เป็นการแก้ไขหรือฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำผิดอาจกระทำได้หลายวิธีการด้วยกันซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะและพื้นฐานทางจิตใจของผู้กระทำผิด การลงโทษตามความมุ่งหมายนี้จึงมีลักษณะเป็นการแก้ไขผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคล และมุ่งเน้นที่การบำบัดรักษา แทนการลงโทษเพื่อให้ได้รับการเจ็บปวดทรมาน ตามแนวความคิดนี้โทษประหารชีวิตและโทษจำคุกจะมีได้ก่อให้เกิดผลเป็นการแก้ไขความประพฤติของผู้กระทำผิด กล่าวคือ ในการลงโทษประหารชีวิตทำให้ผู้กระทำผิดนั้นไม่มีโอกาสกลับตัวเป็นคนดี ส่วนของโทษจำคุกจะทำให้ลักษณะประจำตัวของความเป็นคนเสื่อมสลายลง เนื่องจากว่าการถูกคุมขังในเรือนจำมีผลให้ฐานะและชื่อเสียงของผู้กระทำผิดนั้นเสื่อมลงในสายตาผู้อื่นและมักจะได้รับการปฏิเสธให้เข้าทำงานหรือเข้าสังคมโดยทั่วไป จึงทำให้ผู้ต้องโทษเสีย

²⁰C.L. Ten, Crime, Guilt, and Punishment (Oxford: Clarendon Press, 1987), p.8.

โอกาสที่จะประพัตติตนและประกอบอาชีพโดยสุจริตต่อไป เหตุอีกประการหนึ่งกล่าวคือ การที่มีได้แยกกับบุคคลที่กระทำผิดคดีนี้กับบุคคลซึ่งเพิ่งต้องโทษจำคุกเป็นครั้งแรก ก่อให้เกิดการถ่ายทอดพฤติกรรมของการก่ออาชญากรรมและวิธีการหลบหนีให้พ้นจากการจับกุมหรือลงโทษ จึงทำให้เรือนจำกลายเป็นโรงเรียนฝึกหัดอาชญากรรมอาชีพมากกว่าเป็นโรงเรียนฝึกอบรมจิตใจ เพื่อให้ผู้ต้องโทษออกไปเป็นพลเรือนที่มัวนัยและเชื่อฟังกฎหมายด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้ที่มีความคิดตามทฤษฎีนี้จึงเสนอแนวทางแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

1. แยกประเภทนักโทษ เพื่อแก้ไขให้เหมาะสมกับลักษณะของนักโทษแต่ละราย
2. พยายามหลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุกในระยะเวลาอันสั้น และใช้วิธีการอื่นแทน เช่น การกักขัง หรือการรอกการลงโทษหรือปรับ เพราะเหตุว่าการลงโทษจำคุกในเวลาสั้น นอกจากจะไม่เกิดผลเป็นการแก้ไขเพราะมีเวลาน้อยแล้ว ยังจะก่อให้เกิดผลเสียแก่ผู้ต้องโทษ เพราะถูกตราหน้าว่าเป็นคนคุกมาก่อน
3. ใช้วิธีการปลดปล่อยผู้ต้องโทษซึ่งได้รับการแก้ไขแล้วก่อนครบกำหนดเวลาในคำพิพากษาเช่น การพักการลงโทษ เป็นต้น
4. กำหนดวิธีการแก้ไขปรับปรุงผู้ต้องโทษขณะอยู่ในเรือนจำ เช่น ฝึกหัดอาชีพ อบรมทางการศึกษาและศีลธรรม หรือให้การรักษาพยาบาล เพื่อแก้ไขจิตใจผู้ต้องโทษให้มีความคิดที่สอดคล้องกับปทัสถานของสังคมเมื่อออกจากเรือนจำ

2.4.2.3 เพื่อตัดโอกาสมิให้ผู้นั้นกระทำผิด (Incapacitation) การลงโทษเพื่อตัดโอกาสมิให้ผู้นั้นกระทำผิดอีก พิจารณาว่าการลงโทษจะทำให้ผู้นั้นหมดความสามารถที่จะกระทำผิดอีกสังคมจึงปลอดภัยจากอาชญากรรมหรือการกระทำซึ่งเกิดจากบุคคลผู้ต้องโทษนั้น ทั้งนี้แม้ว่าผู้ต้องโทษจะเกรงกลัวโทษหรือจะได้รับการแก้ไขฟื้นฟูจิตใจให้กลับตัวเป็นคนดี จากการรับโทษหรือไม่ก็ไม่สำคัญ แต่ในระหว่างที่ผู้ต้องโทษได้รับโทษอยู่จะต้องถูกตัดความสามารถในการกระทำผิดขึ้นอีก วัตถุประสงค์ของแนวความคิดนี้จึงคล้ายกับการลงโทษเพื่อข่มขู่หรือเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด แต่ต่างกันตรงที่แนวความคิดนี้มุ่งป้องกันการ

กระทำผิดซ้ำโดยวิธีการทำให้หมดโอกาสในการกระทำผิด²¹ ในส่วนของวิธีการลงโทษเพื่อตัดโอกาสมิให้ผู้นั้นกระทำผิด อาจต้องเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้นั้นหมดโอกาสกระทำผิดตลอดไป เช่น การประหารชีวิต หรือ การจำคุกมีกำหนดเวลาจนกว่าจะแน่ใจว่าผู้นั้นไม่เป็นอันตรายแก่สังคมอีกก็ได้ ซึ่งโทษประหารชีวิตถือเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดเนื่องจากผู้ต้องโทษจะไม่มีโอกาสกระทำผิดได้อีกเลยต่อไป ส่วนการจำคุกโดยมีกำหนดเวลาตราบเท่าที่จะแน่ใจว่าผู้นั้นไม่กระทำผิดอีกนี้อาจมีปัญหาเพราะตราบใดที่ผู้นั้นยังสามารถติดต่อกับผู้อื่นได้ แม้จะอยู่ในเรือนจำก็อาจจะกระทำผิดต่อเจ้าหน้าที่เรือนจำหรือนักโทษด้วยกันเอง หรือเป็นผู้บงการหรืออยู่เบื้องหลังโดยใช้ให้ผู้นั้นกระทำผิดนอกเรือนจำกระทำผิดได้ อย่างไรก็ตาม ในส่วนของประมวลกฎหมายอาญาไทยคงมีเพียงโทษประหารชีวิตเท่านั้นที่เป็นแนวความคิดของทฤษฎีการลงโทษเพื่อตัดโอกาสมิให้ผู้นั้นกระทำผิด ส่วนวิธีการจำคุกจนกว่าจะแน่ใจว่าผู้นั้นไม่เป็นอันตรายต่อสังคมไม่มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายแต่อย่างใด

สรุปแล้วทฤษฎีบรรเทาโทษจะมีแนวความคิดในผลอนาคตของการลงโทษ โดยมีมุ่งประสงค์จะลดจำนวนอาชญากรรม โดยถือว่าการลงโทษเป็นวิธีการที่จะทำให้บุคคลผู้กระทำผิดกลัวไม่กล้ากระทำผิด หรือทำให้บุคคลอ่อนกล้าการถูกลงโทษ หรือการลงโทษเป็นวิธีการแก้ไขฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำผิดให้กลับตัวเป็นคนดี หรือลงโทษเพื่อตัดความสามารถของผู้กระทำผิดที่จะไปก่ออาชญากรรมขึ้นอีกต่อไป ถือได้ว่าเป็นทฤษฎีที่ปฏิเสธการลงโทษโดยการทดแทนหรือเยียวยาความเสียหาย อันเกิดจากความผิดที่ผ่านมาแล้วนั่นเอง ปัญหาที่จะต้องมาพิจารณาว่า จะยึดถือแนวความคิดของทฤษฎีในการลงโทษผู้กระทำผิดเนื่องจากว่า แนวความคิดของทฤษฎีทั้งสองมีข้อดีและข้อบกพร่องอยู่ในตัวเองดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น อย่างไรก็ตามก็มีนักทฤษฎีหลายท่านพยายามประสานแนวความคิดของทั้งสองทฤษฎีเข้า

²¹ Ibid., p. 8.

ด้วยกัน โดยนำมาพิจารณาประกอบในการลงโทษ ทั้งนี้โดยให้คำนึงถึงความเป็นธรรมในการลงโทษและผลในอนาคตจากการลงโทษนั้น แต่การประสานกันนั้นกระทำโดยถือทฤษฎีหนึ่งเป็นหลักและใช้อีกทฤษฎีหนึ่งเป็นทฤษฎีเสริม²²

อย่างไรก็ตามความเห็นดังกล่าวในทางตำราของโทษ มีความเห็นส่วนใหญ่ว่าควรต้องผสมกันไปจึงจะก่อให้เกิดผลดี แต่มิได้ให้เหตุผลในการพิจารณารวมกันไว้ และมีได้กล่าวว่าควรจะใช้ทฤษฎีใดเป็นทฤษฎีหลักและทฤษฎีใดมาเสริม เว้นแต่ความเห็นของศาสตราจารย์ฮูด แสงอุทัย เห็นว่าควรใช้ทฤษฎีทดแทนเป็นหลัก และของศาสตราจารย์อุททิศ แสนโกสีก เห็นว่าควรใช้ทฤษฎีป้องกัน (อรรถประโยชน์) เป็นหลัก²³ ซึ่งปัจจุบันนักวิชาการส่วนใหญ่พยายามประสานแนวคิดทั้งสองให้เข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดผลต่อการลงโทษมากกว่าจะยึดทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่ง

ตามแนวความคิดของทฤษฎีการลงโทษประกอบทฤษฎีที่สำคัญอยู่สองประการ ดังที่กล่าวมาคือทฤษฎีทดแทนและทฤษฎีอรรถประโยชน์ ในปัจจุบันแนวความคิดของนักวิชาการส่วนใหญ่พยายามประสานกัน เพื่อให้เกิดผลดีต่อวัตถุประสงค์ของการลงโทษกล่าวคือ เพื่อให้สังคมได้รับการคุ้มครองปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง อย่างไรก็ตามในส่วนของบริษัทของโทษอาญาจะเห็นได้ว่ารัฐได้นำไปบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติที่เรียกว่า "พระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญา" อันเป็นหลักการใช้อำนาจรัฐประการหนึ่ง โดยหากผู้กระทำผิดใดกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนหรือละเมิดต่อกฎหมายเหล่านั้นก็จะได้รับโทษทางอาญา โดย

²² เช่น Jerome Hall, Leon Radzinowicz, H.L.A. Hart, Cross เป็นต้น
ดูรายละเอียดในสหชน รัตนไพจิตร, "ความประสงค์ของการลงโทษ: ศึกษาเฉพาะประเทศไทยสมัยใช้กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา," หน้า 81-92.

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 112.

เฉพาะ ในส่วนของพระราชบัญญัติที่มีหน้าที่ในการพิทักษ์คุ้มครองสิ่งแวดล้อมด้านมลพิษจากโรงงาน ไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ก็ดี ต่างมีโทษทางอาญาบัญญัติในกฎหมายเหล่านั้นทั้งสิ้น ดังนั้นหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่เป็นหลักของการใช้บังคับโทษ จึงต้องว่าด้วยตามแนวความคิดของโทษตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งหากผู้ใดกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมายแล้ว ต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่เมื่อพิจารณาในแนวความคิดทางทฤษฎีของโทษกับแนวความคิดของวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่า โดยหลักแล้ววิธีการเพื่อความปลอดภัยจะมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อป้องกันสังคมให้ปลอดภัย ป้องกันมิให้มีการกระทำผิดซ้ำ หรือเป็นการจำกัดโอกาสมิให้ผู้กระทำผิดซ้ำ และแก้ไขให้ผู้กระทำผิดกลับตัวเป็นคนดี ซึ่งหลักการดังกล่าวจะแตกต่างจากทฤษฎีทดแทนโดยสิ้นเชิง เนื่องจากเหตุผลที่สำคัญคือ ทฤษฎีทดแทนเป็นการลงโทษเพื่อให้ผู้เสียหายรู้สึกพอใจ และวิธีการเพื่อความปลอดภัยกฎหมายบัญญัติให้บังคับตามลักษณะของการกระทำ หรือตามสภาพอันตรายของผู้กระทำผิด ไม่เป็นกรณีเช่นการลงโทษจะต้องได้สัดส่วนกับความผิดที่ได้กระทำ แต่ในส่วนอีกทฤษฎีหนึ่งคือทฤษฎีบรรเทาประโยชน์จะเห็นว่า วิธีการเพื่อความปลอดภัยจะมีลักษณะหรือหลักการบางประการที่คล้ายคลึงกันกล่าวคือ วิธีการเพื่อความปลอดภัยแม้มิได้มุ่งข่มขู่หรือยับยั้งมิให้บุคคลกระทำผิดอันจะมีผลต่อไปข้างหน้าก็ตาม แต่วิธีการเพื่อความปลอดภัยมุ่งคุ้มครองสังคมให้ปลอดภัยจากผู้กระทำผิดหรือจากสภาพอันตรายทั้งปวง และมีแนวความคิดในการที่จะแก้ไขหรือฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำผิดเป็นการเฉพาะรายเช่นเดี๋ยวกันเช่น กรณีมาตรการกักกันจะเห็นได้ว่ากฎหมายบัญญัติใช้เพื่อควบคุมผู้กระทำผิดติดนิสัยไว้ภายในกำหนดเพื่อป้องกันการกระทำ ความผิด เพื่อตัดนิสัยและเพื่อฝึกหัดอาชีพ(มาตรา 40) ให้ผู้กระทำผิดมีโอกาสกลับตัวก่อนออกสู่สังคมต่อไป แต่ในส่วนของวิธีการอาจแตกต่างกันบ้างไม่ว่า เรื่องการแยกประเภทนักโทษ หรือกรณีการพยายามหลีกเลี่ยงการจำคุกในระยะสั้น ซึ่งมีบางส่วนที่คล้ายกันคือ มาตรการที่นำมาใช้ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดขณะที่อยู่ในระหว่างการควบคุม ในประการสุดท้ายคือวิธีการเพื่อความปลอดภัยบางประเภทอาจมีลักษณะเป็นการตัดโอกาสมิให้ผู้กระทำผิดได้เช่น ในการห้ามเข้าเขตกำหนด ตามมาตรา 44 ซึ่งเมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษผู้ใด และศาลเห็นสมควรเพื่อความปลอดภัยของประชาชน ศาลอาจมีคำสั่งห้ามเข้าเขต

กำหนดได้เป็นเวลาไม่เกินห้าปี (มาตรา 45) หรือการห้ามประกอบอาชีพ เนื่องจากผู้กระทำผิดมีพฤติการณ์ต้องห้ามศาลอาจมีคำสั่งไว้ในคำพิพากษาโดยมีกำหนดเวลาไม่เกินห้าปี (มาตรา 50) ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการตัดโอกาสบางประเภทบางกรณีอาจเป็นห้ามเข้าเขตกำหนดหรือการห้ามประกอบอาชีพ แต่จะมีเงื่อนไขเวลากำหนดไว้ไม่ใช่ตลอดไป ซึ่งจะแตกต่างกันโดยสิ้นเชิงเนื่องจากตามทฤษฎีบรรทัดฐาน ในกรณีเพื่อตัดโอกาสมิให้ผู้ใดกระทำความผิดจะต้องเป็นกรณีผู้ใดถูกตัดโอกาสตลอดไปเช่น การประหารชีวิต หรือการจำคุกมีกำหนดเวลาจนกว่าจะแน่ใจว่าผู้นั้นไม่เป็นอันตรายต่อสังคม การหยิบยกเอาทฤษฎีของการลงโทษมาศึกษาเพื่อเป็นการก่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องการนำโทษไปใช้กับส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติที่มีหน้าที่พิทักษ์สิ่งแวดล้อมอันจะส่งผลให้เกิดเป็นรูปธรรม ต่อการศึกษาปัญหาทั้งปวงที่เกิดขึ้นกับการควบคุมปัญหามลพิษ และแม้วิธีการเพื่อความปลอดภยจะเป็นมาตรการที่แนวความคิดบางประการที่แตกต่างออกไปจากทฤษฎีการลงโทษก็ตาม หากองค์กรหรือหน่วยงาน โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นศาล อัยการ หรือพนักงานสอบสวนก็ดี ต่างนำวิธีการเพื่อความปลอดภยไปใช้บังคับเสริมเพิ่มโทษอย่างจริงจังมีระบบและประสิทธิภาพด้วยความชอบธรรมแล้วกับการกระทำผิดต่อกฎหมายอาญาอันเป็นการฝ่าฝืนหรือละเมิดต่อบทบัญญัติกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสังคมให้ปลอดภยจากภัยอันตราย ที่สร้างความเสียหายต่อประเทศชาติบ้านเมืองต่อเอกชนได้รับความเสียหายมากมายน้อมจะส่งผลดีอันเนื่องจากการนำมามาตรการทางอาญาไปใช้บังคับทั้งที่เป็นแนวความคิดในการป้องกันและแก้ไขปราบปรามนั่นเอง

2.5 หลักการป้องกันล่วงหน้าไว้ก่อน (Precautionary Principle)

ตามความหมายของหลักการป้องกันล่วงหน้าไว้ก่อนถือได้ว่าเป็นแนวความคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานการป้องกันเป็นวิถีทางที่ถูกต้อง และดีกว่าการแก้ไขเสียภายหลังจาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีการจัดให้มีมาตรการเพื่อป้องกันการปล่อยของเสียในรูปแบบต่างๆ จากกิจการอุตสาหกรรมเสียก่อนที่จะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง อันเป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายระดับนานาชาติและสมควรได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจัง โดยการนำหลักการดังกล่าวมาบัญญัติเป็นสาระสำคัญกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ ด้วยเหตุผลที่เป็นแนวความคิดที่มีประสิทธิภาพเสียค่าใช้จ่ายน้อยนั่นเอง อันเป็นการส่งผลดีต่อสภาพธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติตลอดจนเป็นแนวทางในการที่จะง่ายต่อการหามาตรการมาเพื่อป้องกันปัญหาอันจะเกิดกับสิ่งแวดล้อม²⁴

ตัวอย่างแนวความคิดของหลักการป้องกันล่วงหน้าไว้ก่อนที่รัฐได้นำมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ปรากฏในหมวด 3 เรื่องการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา 46-51 ส่วนที่ 4 การจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environment Impact Assessment: EIA) ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่ถูกเลือกมาใช้ในการประกอบการประเมินและการวิเคราะห์โครงการ หรือกิจกรรมอุตสาหกรรมบางประเภทที่มีศักยภาพความเสี่ยงค่อนข้างสูงโดยมีเหตุผลว่ารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมนั้น นอกจากจะเป็นรายงานที่ต้องศึกษาและประเมินผลกระทบจากโครงการที่จะเกิดแก่ระบบทรัพยากรธรรมชาติสังคม เศรษฐกิจอย่างครบถ้วนแล้ว

²⁴ โทเมท ทองภิญโญชัย, "การใช้กฎหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม," หน้า 77-84.

รายงานดังกล่าวนี้ ยังต้องประเมินผลกระทบที่จะเกิดต่อกระบวนการผลิตทดแทนทาง
 ธรรมชาติและคุณภาพของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ดังนั้น การจัดทำรายงานประเภท
 นี้จึงต้องอาศัยข้อมูลข่าวสารต่างๆ อย่างสมบูรณ์ เพื่อให้การปรับปรุงแก้ไขในรูปแบบต่างๆ
 รวมทั้งการกำหนดการตัดสินใจ และการประเมินของเจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินไปอย่างมี
 ประสิทธิภาพอันเนื่องมาจากข้อมูลเหล่านี้สามารถนำไปใช้ในการทำนายปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิด
 ขึ้นในอนาคต และสามารถใช้ในการวิเคราะห์หาช่องทางในการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิด
 ประโยชน์สูงสุดต่อสังคม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าอย่างน้อยที่สุดรายงานนี้สามารถบ่งชี้แนวทางที่
 จะเป็นวิธีการหลักเลี่ยงการทำลายหรือสร้างความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อม และการทำให้
 ระบบทรัพยากรธรรมชาติหรือระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติต้องเสียความสมดุลไป ซึ่งผลตาม
 มาอย่างต่อเนื่องคือ ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ สามารถดำเนินการ
 อย่างเนื่องหรือที่เรียกว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยไม่ขัดแย้งกับนโยบายการพิทักษ์รักษา
 สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ เนื่องจากการจัดวางแผนงานอย่างเหมาะสม

เมื่อวิเคราะห์หลักการของการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติ
 ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 เป็นสิ่งที่จำเป็นและมีสำคัญอย่างยิ่ง
 ต่อการควบคุมตรวจสอบโครงการหรือกิจการบางประเภทที่มีศักยภาพความเสี่ยงต่อการเกิด
 ภัยอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมอย่างสูง นับได้ว่าเป็นมาตรการที่ใช้ในการป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อม
 จากการดำเนินกิจการหรือโครงการที่มีแนวโน้มว่าจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ในลักษณะ
 รุนแรง ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ได้ประกาศกำหนดโครงการที่ต้องจัดทำรายงาน
 ผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เรื่อง
 กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจหรือเอกชน
 ที่ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ฉบับลงวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ.
 2535²⁵ เป็นครั้งแรกมี 11 โครงการด้วยกันเช่น โครงการเขื่อนเก็บกักน้ำหรืออ่างน้ำที่มี

²⁵ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 130 วันที่ 8 ตุลาคม 2535

ปริมาณเก็บกักน้ำตั้งแต่ 100,000,000 ลูกบาศก์เมตรขึ้นไปหรือมีพื้นที่เก็บกักน้ำตั้งแต่ 15 ตารางกิโลเมตรขึ้นไป หรือการอุตสาหกรรมจำพวกกลั่นน้ำมันปิโตรเลียม อุตสาหกรรมแยก หรือแปรรูปสภาพก๊าซธรรมชาติเป็นต้น ต่อมาได้มีประกาศกระทรวงเพิ่มเติมโครงการที่ต้องดำเนินการจัดทำรายงานการวิเคราะห์เช่นเดียวกับกรณีแรกอีก 8 โครงการ ตามประกาศกระทรวงฉบับที่ 2 ลงวันที่ 9 กันยายน 2535²⁶ ตัวอย่างเช่น โครงการการถมที่ดินในทะเล หรืออุตสาหกรรมผลิตปุ๋ยเคมีโดยกระบวนการทางเคมีทุกขนาด รวมโครงการที่จะต้องทำรายงานผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น 19 โครงการ จึงอาจกล่าวได้ว่ากรณีการทำรายงานผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่กฎหมายกำหนดให้โครงการบางประเภทต้องจัดทำรายงานดังกล่าว นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อการป้องกันปัญหาอันจะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมเป็นการเตือนก่อนที่ปัญหาจะเกิดขึ้น (Precautionary Measures) เป็นวิธีการที่กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมได้ใช้ควบคุมกันอยู่²⁷

ดังนั้น การทำรายงานผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมถือได้ว่าเป็นมาตรการที่มีแนวความคิดตามหลักการป้องกันล่วงหน้าไว้ก่อนและเป็นมาตรการปกครองที่รัฐใช้ เป็นมาตรการในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันปัญหาอันจะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าในส่วนของปัญหามลพิษจากโรงงานที่มีใช้เพียงรัฐเท่านั้นที่มีหน้าที่ในการดูแลจัดการเพื่อป้องกันปัญหาแต่ฝ่ายเดียวไม่ หากแต่เป็นหน้าที่ของพลเมืองทุกคนต้องคอยดูแลเฝ้าระมัดระวังเช่นเดียวกัน ปัญหาว่าจะทำอย่างไรให้ผู้ประกอบกิจการได้ตระหนักถึงผลเสียจากการประกอบกิจการของตนเอง โดยเฉพาะพฤติกรรมการกระทำบางอย่างของผู้ประกอบกิจการโรงงาน เช่น กรณีการลักลอบปล่อยของเสียลงสู่แหล่งน้ำหรืออากาศโดยเกินกำหนด

²⁶ ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 109 ตอนที่ 136 วันที่ 22 ตุลาคม 2535

²⁷ สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม, หน้า 45.

มาตรฐานจงใจให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพอนามัย ต่อกฎหมายหรือสร้าง ความเสียหายต่อระบบนิเวศน์ สิ่งแวดล้อมทั้งปวงก็ดี เมื่อพิจารณาถึงพฤติการณ์และการ กระทำดังกล่าวบางประการแล้ว มาตรการที่เข้ามาดูแลจัดการโดยทางปกครองเพื่อป้องกัน ปัญหาดังกล่าวอาจจะไม่เพียงพอต่อการป้องกันปัญหาดังกล่าวได้โดยจะเห็นได้จากกรณี สถานการณ์ของสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นแล้วส่งผลเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรงในปัจจุบัน

เมื่อพิจารณาถึงกรณีการใช้กฎหมายอาญา ในส่วนของการบัญญัติไว้ในพระราช บัญญัติที่มีโทษทางอาญา จะมีลักษณะนำโทษใช้บังคับเมื่อมีผู้ฝ่าฝืนหรือละเมิดต่อบัญญัติแห่ง พระราชบัญญัตินั้นแล้วอันเป็นการแก้ไขหรือเป็นการมองไปข้างหน้า อย่างไรก็ตามในทาง กฎหมายอาญายังมีมาตรการหรือแนวความคิดในการป้องกันปัญหา ได้แก่วิธีการเพื่อความ ปลอดภัย อันเป็นหลักการตามแนวความคิดในการป้องกันสังคมซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก สำนักอาญาสมัยใหม่ ที่มีแนวความคิดว่า การกระทำผิดทางอาญาของบุคคลเป็นผลมา จากลักษณะของผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคลประกอบกับมีความสัมพันธ์กับสังคมภายนอก ดังนั้น การลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำผิดไม่ควรเป็นการตอบแทน หากจะต้องเป็นการป้องกัน มิให้เกิดการกระทำผิดขึ้น จะลงโทษอย่างไรให้เกิดผลมากและชอบด้วยเหตุผลที่สุด พร้อม เสนอมาตรการต่างๆ มาใช้ และยังได้เสนอแนะให้นำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้เพื่อ ป้องกันสังคมให้พ้นจากอันตราย²⁸ ดังนั้นย่อมถือว่าการนำมาตรการอาญามาใช้เพื่อควบคุม พฤติการณ์หรือการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนต่อบัญญัติกฎหมายอาญา ควรมีทั้งด้านการป้อง กันและปราบปราม อันเป็นการป้องปรามนั่นเอง

ปัญหาผู้ประกอบกิจการได้ประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมแล้วได้ฝ่าฝืนหรือ

²⁸ หยุต แสงอุทัย, กฎหมายอาญาภาค 1, หน้า 244-248.

ละเมิดต่อบัญญัติแห่งกฎหมาย แล้วก่อปัญหาผลประโยชน์ต่างๆ ส่งผลร้ายต่อสิ่งแวดล้อมถือได้ว่าเป็นการกระทำผิดที่สร้างความเสียหายมากมายและนับวันจะก่อปัญหามากขึ้นทุกทีเป็นปัญหาที่ทุกฝ่ายควรเข้าไปดูแลอย่างใกล้ชิด มาตรการทางปกครองเองมีบทบาทเข้าไปพิทักษ์ดูแลสิ่งแวดล้อมโดยป้องกันปัญหามิให้เกิดขึ้นที่ได้กล่าวมาในระดับหนึ่ง ที่เป็นแนวทางการป้องปรามล่วงหน้าไว้ก่อน แต่อย่างไรก็ดี ทุกรัฐบาลต้องมีการนำใช้ร่วมกันป้องกันปัญหา โดยเฉพาะปัญหาผลประโยชน์จากโรงงานอุตสาหกรรมมิให้เกิดอีกต่อไป แนวความคิดของวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญาจึงน่าจะเป็นมาตรการที่ควรนำมาพิจารณาถึงความเหมาะสมเพื่อป้องกันปัญหามิให้เกิดขึ้น วิธีการเพื่อความปลอดภัยจึงน่าจะเป็นมาตรการที่สามารถนำไปใช้เพื่อควบคุมพฤติกรรมของผู้ประกอบกิจการโรงงานผู้กระทำผิดและสร้างความเสียหายอันเป็นการเสริมเพิ่มโทษได้เป็นอย่างดี ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติในเรื่องวิธีการเพื่อความปลอดภัยมีอยู่ด้วยกัน 5 ประเภทด้วยกันคือ กักกัน ห้ามเข้าเขตกำหนด เรียกประกันทัณฑ์บน คุมตัวไว้ในสถานพยาบาล และการห้ามประกอบอาชีพ (มาตรา 39) เมื่อวิธีการเพื่อความปลอดภัยถือว่าเป็นหลักการป้องปรามทางอาญาประการหนึ่ง วิธีการที่มีอยู่นำมาป้องปรามปัญหาจากการกระทำผิดอันฝ่าฝืนกฎหมายที่รัฐใช้อำนาจบัญญัติกฎหมายดังกล่าวเหล่านั้น การนำมาตราบางส่วนอย่างในเรื่องของวิธีการเพื่อความปลอดภัยบางประการเช่น การห้ามประกอบอาชีพเข้ามาดูแลอาจเป็นมาตรการเสริมที่มีประสิทธิภาพต่อการป้องกันปัญหาล่วงหน้าได้ เนื่องจากว่าผู้ประกอบกิจการอาจไม่เกรงกลัวต่อโทษปรับ เนื่องจากมีเงินเพียงพอมาจ่ายต่อการชำระค่าปรับตามกฎหมายได้ แต่ผู้ประกอบกิจการอาจเกิดความเกรงกลัวที่จะกระทำผิดดังกล่าวได้ เมื่อจะต้องถูกใช้บังคับมาตรการของวิธีการเพื่อความปลอดภัยประเภทนี้บังคับ เพราะอาจถูกห้ามประกอบอาชีพอันเป็นการทำลายเศรษฐกิจของผู้ประกอบกิจการได้ ดังนั้น เพื่อมิให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการควบคุมปัญหาผลประโยชน์จากโรงงานอุตสาหกรรม จึงควรนำมาตราต่างๆ อันเป็นหลักการป้องปรามล่วงหน้าไว้ก่อนไปใช้บังคับ และวิธีการเพื่อความปลอดภัยอันเป็นมาตรการทางอาญา เพื่อให้การป้องกันปัญหาเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาถึงแนวความคิดและทฤษฎีดังกล่าวมาแล้วในเบื้องต้นว่าเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้การบังคับใช้ในแนวนโยบายและกฎหมายต่างๆ ที่รัฐได้ตราใช้บังคับดำเนินไป

อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมกับบุคคลทุกคนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่า ทฤษฎีหรือหลักการแนวความคิดทั้งห้าประการต่างมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับวิธีการเพื่อความปลอดภัยในแง่ที่ว่า วิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นมาตรการที่มีสภาพบังคับมาจากหลักการของทฤษฎีป้องกันสังคมอันมีวัตถุประสงค์คุ้มครองป้องกันสังคมให้ได้รับความปลอดภัยจากการกระทำผิด อีกทั้งมีลักษณะเป็นวิธีการลงโทษประเภทหนึ่งที่มีมาจากทฤษฎีการลงโทษ ซึ่งหากมีการนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้บังคับให้เหมาะสมกับปัญหาการกระทำผิดที่ส่งผลร้ายต่อสังคมอันจะเกิดขึ้น ซ่อมหมายถึงเป็นการนำหลักการป้องปรามล่วงหน้าไปใช้บังคับมิให้มีการกระทำผิดเกิดขึ้นนั่นเอง

เพราะฉะนั้น หากมีการนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้อย่างจริงจัง หมายถึงว่า รัฐได้นำเอาวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้เป็นการใช้อำนาจรัฐตามหลักการของทฤษฎีการใช้อำนาจรัฐซึ่งหากนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพตามหลักการและสภาพข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นหมายถึงว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมจะไม่ถูกทำลายลงไป จึงเป็นการคุ้มครองสิทธิในสิ่งแวดล้อมอีกทางหนึ่ง เนื่องจากสิ่งแวดล้อมไม่ถูกทำลายอื่นจะส่งผลให้ทุกคนดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ดังนั้น การที่จะนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ จึงเป็นความจำเป็นต้องศึกษาหลักการของวิธีการเพื่อความปลอดภัยก่อนในบทต่อๆ ไปว่าจะสามารถนำมาใช้เพื่อควบคุมปัญหามลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมได้หรือเพียงใด